

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Nuorten näkemyksiä Mäntsälän nuorille suunnatuista palveluista ja kokemuksia Starttipajatoiminnasta

Nousiainen, Salla

2015 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Nuorten näkemyksiä Mäntsälän nuorille suunnatuista palveluista ja kokemuksia Starttipajatoiminnasta

Salla Nousiainen
Sosionomi YAMK
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2015

Salla Nousiainen

Nuorten näkemyksiä Mäntsälän nuorille suunnatuista palveluista ja kokemuksia Starttipajatoiminnasta

Vuosi

2015

Sivumäärä

68

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on arvioida Starttipajatoiminnan vaikutusta nuorten sosiaaliin vahvistumiseen ja saada nuorilta näkökulmia toiminnan kehittämiseen enemmän nuoria palvelevaksi. Opinnäytetyöllä myös osallistetaan nuoria oman kuntansa nuorten palveluiden kehittämiseen. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja sitä varten on haastateltu Starttipajalla olleita nuoria. Aineistoa on kerätty myös nuoret kuntapalveluita arvioimassa lomakkeilla sekä nuorten kuulemistilaisuudessa.

Opinnäytetyöllä haettiin vastausta tutkimuskysymyksiin: 1) Miten nuoret kokivat Starttipajatoiminnan tukeneen heitä elämänhallinnassa? 2) Kuinka Starttipajatoimintaa tulisi kehittää? 3) Kuinka nuorten kuntapalveluita tulisi kehittää?

Nuoret kokivat saaneensa Starttipajalta tukea elämänhallintaan. Tärkein elämänhallintaa tukeva saavutus oli arkirytmien löytäminen, joka antoi energiaa päiviin. Pajatoimintaan osallistuminen mahdollisti säännöllisen arkirytmien ja tarjosi mahdollisuuden löytää sisältöä päiviin. Lisäksi starttipajalla sai tukea työnhakuun ja kouluun hakemiseen. Nuoret kokivat pajatoiminnan antaneen valmiuksia omien asioiden hoitoon ja vahvistaneen vastuunottoa. Pajalta oli saanut motivaatiota, innostusta ja kannustusta kouluun tai työelämään siirtymiseen. Suurin osa nuorista siirtyi Starttipajalta opintoihin. Valtaosa nuorista toivoi pajatoimintaa kehitettävän enemmän toiminnalliseen suuntaan, jolloin pääsisi tekemään konkreettisia töitä.

Kuntapalveluiden arvioinnissa ja nuorten kuulemistilaisuudessa nuorilta nousi esiin toive nuorisotasuntojen tai pienten ja edullisten asuntojen rakentamisesta. Nuoret toivoivat kuntaan lisää työ- ja työharjoittelupaikkoja sekä tukea te-palveluilta ja kunnalta nuorisotyöttömyyden hoitoon. Nuoret myös toivoivat monipuolisia harrastusmahdollisuuksia ja näkyvämpää tiedotusta harrastusmahdollisuuksista. Nuorten avunsaannin vaikeus ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksien lisääminen ratkaistiin olohuone-idealla, jota lähdettiin suunnittelemaan ja viemään eteenpäin vapaa-aikapalveluissa. Jatkossa olisi kiinnostavaa tutkia kuinka nuorten kuulemisessa sovitut asiat toteutuva. Olisi mielenkiintoista toteuttaa toimintatutkimus olohuoneen toteutuksesta yhdessä kuntalaisten kanssa, jolloin nuoret pääsisivät itse vaikuttamaan olohuoneen toteutukseen ja ympäristöön.

Asiasanat: nuoruus, nuorisotyöttömyys, starttipaja, syrjäytyminen, sosiaalinen vahvistaminen, elämänhallinta, osallisuus, ohjaamo

Salla Nousiainen

Youths' visions concerning communal services and experiences of workshop activities

Year	2015	Pages	68

The purpose of this thesis is to evaluate the effect of workshop activities in improving young people's life management, and to get new visions for developing activities to better serve youth's needs. The thesis will also involve youth for developing youth services in their home town. The thesis is temperamentally qualitative and interviews have been made for it in formal workshops for youths. Material has also been gathered with forms in which the youth have evaluated communal services and the hearing of youth session.

The thesis seeks answers to following research questions: 1) How did the youth feel that workshop activities had supported their life management? 2) How should workshop activities be developed? 3) How should the communal services be developed?

Youths felt that workshop activities have helped them to improve their life management. The most important achievement was the development of a daily rhythm that gave energy for days. The workshop gave the youth a daily rhythm, something to do daily and supported their job-hunting and school access. The youth felt that workshop activity has given them readiness to manage their own affairs and self-responsibility. The workshop has given them motivation, enthusiasm and support for moving on to school or work. Most of the youth in the workshop moved on to school. The majority of the youth hoped that the workshop activities would develop towards more functional activities, so that the youth could do more substantial work.

From the evaluations of communal services and the hearing of youth arose the wish for building youth accommodation or smaller and affordable housing. The youth hoped for more work or training opportunities and more support from work and economy services and the communal services for dealing with youth unemployment. The youth also hoped recreation activities and more visible information about recreation activities. The problem with the availability of assistance for youths was solved by a living room idea, which was been taken into further developing in creating services. In the future it would be interesting to study how things that been agreed will be realized. Another interesting subject to study would be action research about the achievement of the living room idea together with the community so that the youth would have a possibility to participate.

Keywords: youth, youth unemployment, workshop activities, exclusion, social reinforcement, life management, implication, ohjaamo

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Teoreettinen viitekehys.....	8
2.1	Nuoruus elämänvaiheena	8
2.2	Nuorten palvelut Mäntsälässä	9
2.3	Nuorisotyöttömyys ja nuorisotakuu	12
2.4	Starttipaja/ Starttivalmennus	13
2.5	Syrjäytyminen.....	14
2.6	Sosiaalinen vahvistaminen ja elämänhallinta	15
2.7	Osallisuus	18
2.8	Ohjaamo-hanke.....	19
3	Aikaisempia tutkimuksia	20
4	Tutkimuksen toteuttaminen	22
4.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset	22
4.2	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	23
4.3	Aineiston analyysi	26
5	Tulokset.....	28
5.1	Starttipajajakson aloitus.....	28
5.2	Starttipajalla.....	30
5.3	Starttipajan jälkeen	35
5.4	Nuorten palveluiden ja Starttipajan kehitysideat ja -tarpeet	37
5.5	Nuorten kuntapalveluiden arviointi.....	40
5.6	Nuorten kuuleminen 22.10.2015	44
6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	49
7	Tutkimuksen johtopäätökset.....	52
7.1	Nuorten näkemyksiä elämänhallinnan vahvistumiseen Starttipajajaksolla	52
7.2	Kehitysajatuksia Starttipajatoimintaan	53
7.3	Kuntapalveluiden kehittämistarpeet nuorten näkökulmasta	54
7.4	Pohdintaa	56
	Lähteet	59
	Kuviot.....	64
	Taulukot	65
	Liitteet.....	66

1 Johdanto

Viime vuosina julkisuudessa on keskusteltu paljon suomalaisen yhteiskunnan eriarvoistumisesta ja yhä suurempi joukko nuoria syrjäytyy ja putoaa yhteiskunnan toimintojen ulkopuolelle. Kaikkein haastavimmassa asemassa ovat ne nuoret, jotka eivät ole aktiivisena missään toiminnassa, eivätkä ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi te-toimistoon. Sosioekonomiset terveyserot näkyvät jo nuoruudessa muun muassa mielenterveysongelmina: Suomessa jää päivittäin viisi nuorta työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveysongelmien vuoksi. Tähän ongelmaan pyritään vastaamaan vuoden 2013 alusta voimaan tulleella nuorisotakuulla, jonka mukaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tulee tarjota työtä, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. (Hilpinen, Huuononen, Kivirinta & Välimaa 2012, 10.)

Tämä on laadullinen arviointitutkimus, jossa tullaan arvioimaan Mäntsälän Starttipajatoiminnan vaikutuksia nuorten sosiaaliseen vahvistumiseen ja saamaan nuorilta näkökulmia toiminnan kehittämiseen enemmän nuoria palvelevaksi. Opinnäytetyön avulla annetaan myös nuorille mahdollisuus osallistua heille suunnattujen palveluiden arviointiin sekä palveluiden kehittämistarpeiden esittämiseen kunnan päättäjille nuorten kuulemistilaisuuden myötä. Nuorten kuulemistilaisuudessa nuoret pääsevät keskustelemaan kunnan päättäjien kanssa nuorten palveluiden nykytilasta sekä kehitystarpeista nuorten näkökulmasta. Nuorten kuulemisessa saatujen ajatusten avulla voidaan pohtia paikallisen ohjaamon tarpeita, jota kautta nuorten osallistaminen palvelee myös Keski-Uudenmaan kuntakoikeilun Ohjaamo-hanketta. Ohjaamo on nuorten palvelupiste, johon kootaan ammattilaisia mahdollisimman laajasti eri hallinnoista tukemaan nuorta. Paikallinen Ohjaamo on tarkoitus käynnistää Mäntsälässä vuoden 2016 aikana.

Mäntsälän Starttipajatoiminta on kunnan nuorisopalveluiden tarjoamaa syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa 17-24-vuotiaille nuorille, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa. Nuori voi tulla Starttipajalle sosiaalitoimiston tai työ- ja elinkeinopalveluiden lähettämänä, mutta nuori saattaa myös itse ottaa yhteyttä. (Nuorten työpaja 2015.) Starttipajajakso aloitetaan ilmoittautumalla työttömäksi työnhakijaksi, jonka jälkeen tehdään aktivointisuunnitelma yhdessä te-palveluiden ja sosiaalityöntekijän kanssa. Aktivointisuunnitelmaan kirjataan jakson tavoitteet ja pituus (Thl 2015). Starttipajalla jakso tehdään tavallisesti kolmeksi- kuudeksi kuukauden kerrallaan, jonka jälkeen aktivointisuunnitelma tarkistetaan ja jatketaan tarvittaessa jaksoa. Nuori saa pajajakson aikana työmarkkinatukea sekä kulukorvausta läsnäolopäiviltä (TE-palvelut 2015). Osa nuorista on vielä alle 17-vuotiaita, jolloin he eivät ole oikeutettuja työmarkkinatukeen, mutta he saavat päiviinsä rytmiä ja sisältöä pajatoimintaan osallistumalla.

Starttipajan asiakkaina on paljon erilaisia taustoja omaavia nuoria, joka synnyttää haasteita nuorten ohjaamisessa eri palveluihin. Nuori on saattanut olla pajalle tullessaan jo pitkään kotona ilman yhteyttä mihinkään palveluun tai viranomaiseen. Useimmiten Starttipajalle tulevalle nuorella on unirytmiksi sekaisin ja omien asioiden hoitaminen kuten vuokranmaksu tai työttömäksi ilmoittautuminen koetaan mahdottomaksi. Useat nuoret aloittavatkin pajajakson ensin yhdestä kahteen päivään viikossa ja päiviä lisätään nuoren voimavarojen lisääntyessä. Starttipajatoiminta on matalan kynnyksen palvelua, jossa useimmilla nuorilla on päätavoitteena unirytmiksi saavuttaminen ja tuen saanti asioiden hoitoon kuten viranomaisasioiteihin ja kouluun hakuun. Toimintapäivät sisältävät liikuntaa, ruoanlaittoa, arkitaitojen opettelua, uraohjausta, ryhmätoimintaa, retkiä, työ- ja koulutusmessuja, erilaisiin töihin tutustumista, työ- ja opiskelupaikkojen hakemista ynnä muuta. (Palveluohjaajan työn prosessikuvaus 2015; Nuoren palveluohjauskuvaukset 2015; Nuorten työpaja 2015.)

Mäntsälässä aikaisemmin toiminutta nuorten pajatoimintana pyörinyttä Sport-Net cafeta on tutkittu osana opinnäytetyötä laadun arvioinnin näkökulmasta (Savo & Selkämaa 2004). Mäntsälän Starttipajatoimintaa ei ole aikaisemmin tutkittu. Tässä opinnäytetyössä Starttipajan vaikuttavuuden arviointiin on haastateltu kuutta Starttipajatoiminnassa olevaa tai pajalla aikaisemmin ollutta nuorta. Haastattelujen lisäksi nuorten osallisuutta on lisätty nuorten kuulemistilaisuudessa. Nuoret saivat arvioida kuntapalveluita, jonka pohjalta he esittivät puheenvuorot kunnan päättäjille. Nuorten kuulemistilaisuudessa sihteerinä toimi Keski-Uudenmaan kuntakokeilun hankepäällikkö Anu Vesterinen, joka on ollut pitämässä vastaavia tilaisuuksia muun muassa Hyvinkäällä ja Järvenpäässä.

Starttipajaohjaajan työ sisältää paljon nuorten ohjaamista eri palveluiden piiriin, yhteydenottoja eri sidosryhmiin sekä nuoren asioiden selvittelyä ja järjestelyä eri viranomaisten kanssa. Nuorten palvelut koostuvat useista tahoista, jolloin nuoren on itse vaikea hahmottaa mistä saa tarvitsemaansa apua. (Palveluohjaajan työn prosessikuvaus 2015; Nuoren palveluohjauskuvaukset 2015.) Keski-Uudenmaan kunnat luovat yhteistä Ohjaamo-mallia, jonka avulla pyritään selkeyttämään nuorten palvelukokonaisuutta ja helpottamaan yhteistyötä eri organisaatioiden välillä ja sisällä. Ohjaamo tulee olemaan nuorten matalan kynnyksen palvelupiste. Nuorten kuuleminen on osa nuorten palveluiden kehittämistä, jonka puolesta se palvelee myös Ohjaamo-hanketta. Nuorten kuulemistilaisuuksia on toteutettu muissakin Keski-Uudenmaan kunnissa.

2 Teoreettinen viitekehys

Starttipajatoiminnan tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja nuoren sosiaalinen vahvistaminen sekä elämänhallinnan lisääntyminen. Syrjäytymisen käsite pyritään nykyään korvaamaan sosiaalisen vahvistamisen käsitteellä leimaamisen välttämiseksi. Alla avataan hieman näitä molempia käsitteitä. On tärkeää myös määritellä tarkemmin mikä on starttipaja ja nuorisotakuu. Starttipajatoiminta vastaa osaltaan nuorisotakuun toteuttamiseen. Nuorten kuuleminen liittyy nuorten osallisuuteen sekä kuntapalveluiden kehittämiseen ja ohjaamoon. Alla avataan myös osallisuutta ja ohjaamaa.

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Nuoruus ajanjaksona on määritelty eri lähteissä eri tavoin. Nurmiraanta, Leppämäki & Horppu (2009, 72) ovat määritelleet nuoruuden ikävuosiksi 11-25, joka voidaan erotella kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruus 11-14-vuotiaana, keskinuoruus 15-18-vuotiaana sekä myöhäisnuoruus 19-22/25-vuotiaana. Turunen (2005, 113-173) on erottellut ikävaiheet kriisien ja kehitystehtävien mukaan nuorisoiäksi 13/14-20/21-vuotiaat sekä varhaisaikuisuudeksi 20/21-27/28-vuotiaat, mutta todennut näiden yhdessä muodostavan nuoruuden ikävaiheen. Starttipajan asiakkaat ovat 17-24-vuotiaita nuoria, joten alla keskitytään heidän ikävaiheeseensa.

Nuoruuden keskivaiheessa, 16-19-vuotiaana nuori kiinnostuu maailmankatsomuksellisista kysymyksistä, pohtii omaa tulevaisuuttaan ja ottaa aikaisempaa enemmän kantaa eettisiin, moraalisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin. Tässä ikävaiheessa identiteetti rakentuu voimakkaasti suhteessa omiin fyysisiin ominaisuuksiin, vanhempiin, ystäviin, intiimeihin suhteisiin, kouluun, työuraan ja maailmankatsomukseen. Identiteetin etsintä ja testaus saattaa ilmetä ailahteluna ja epävarmuutena. (Nurmiraanta, Leppämäki & Horppu 2009, 78-79.) Nuorisoiä on merkittävä ajattelun kehittymisen vaihe ja toisaalta tunteiden kirjo monipuolistuu. Nuori arvioi vahvasti ympäristöään ja usein uskoo rajattomasti omiin mahdollisuuksiinsa. (Turunen 2005, 129-131.)

Myöhäisnuoruudessa, 19-25-vuotiaana, identiteetti vakiintuu ja maailmankuva selkiytyy. Nuori pohtii arvoja sekä asenteita ja pyrkii ratkaisemaan valintansa omaa harkintaa käyttäen. Myöhäisnuoruuden muita kehitystehtäviä ovat muun muassa oman paikan ja roolien löytäminen, läheisyyden tunteen jakaminen, kodista irtautuminen, koulutus ja urasuunnitelman tekeminen sekä sosiaalisesti vastuullisen toiminnan omaksuminen. (Nurmiraanta, Leppämäki & Horppu 2009, 80.) Nuoruuteen liittyy usein myös itsenäistymisahdistusta ajattelun kypsyäminen ja voimistumisen seurauksena. Nuori tarvitsee tilaa ja vapautta itsensä etsimiseen. Varhaisaikuisuudessa, kahdenkymmenen ikävuoden tienoilla, käynnistyy minuuden kehitysvaihe, joka jatkuu aina yli 40 ikävuoteen asti. Persoonallisuus muotoutuu henkilökohtaisten kokemusten kautta erityisesti kosketuksissa yhteiskuntaan ja sen osajärjestelmiin. Nuori on avoin innos-

tumaan ja omaksumaan uusia asioita sekä herkkä ja aito luovuuden, tavoitteiden ja ihanteiden suhteen. Nuoruuteen kuuluu myös narsistisia voimia; oman kokemusmaailman korostusta, joka ei ota huomioon elämän realismia. Vastapainona nuori kokee myös arkuutta ja avuttomuutta, koska ei ole vielä kovin taitava ja joutuu myöntämään tämän. (Turunen 2005, 137-153.)

Perinteisesti nuoruuteen on liitetty tiettyjä ikäkauteen kuuluvia tavoitteita ja tehtäviä, mutta nyky-yhteiskunnassa nuoruuden, eri ikäkausien ja elämänvaiheiden rajat ovat hämärtyneet. Kouluttautuminen, ammattiin valmistuminen ja perheen perustaminen risteävät eri elämänvaiheiden välissä. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 106.) Nuorten mahdollisuuksia muokkaa vahvasti niin yhteiskunnan rakenteelliset tekijät kuin nuoren oma lähiympäristö, vanhemmat ja vertaisryhmät. Nuoret saavat pärjäämiseen erilaisia lähtökohtia ja resursseja, sosiaalinen asema ja elintavat osin peritään. Koulutusvalinnat myötäilevät usein vanhempien koulutusta myös toimeentulotukiasiakkuus sekä työttömyys voivat periytyä. (Kestilä, Määttä & Peltola 2011, 131.)

Nuoruusiän kehitys merkitsee yksilölle toiminnan piirin laajentumista, toiminnallista itsenäistymistä vanhempien jatkuvasta ohjauksesta kuin myös itsenäistymistä yhteiskunnan jäsenenä. Nuori alkaa muodostaa suhdettaan yhteiskuntaan sen eri toimintaympäristöissä, kuten taloudelliseen, poliittiseen, kulttuuriseen ja sosiaaliseen järjestelmään. Yhteiskunnan kannalta nuorta tuli valmistaa tehtäviinsä yksityistä elämänpiiriä laajemmin. Yhteiskunnallisen toimintakyvyn riittävä kehittyminen on edellytyksenä oman paikan löytymiselle yhteiskunnassa. Parhaimmillaan se synnyttää yhteenkuuluvuuden tunteen muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa ja halun toimia yhteisten asioiden hyväksi. Epäonnistuessaan se voi saada aikaan välinpitämättömyyttä, tarkoituksettomuuden tunnetta ja yhteiskunnan vastaisuutta sekä vetäytymistä yhteiskunnalliseen marginaaliin. Tämän ehkäisemiseksi tulisi panostaa eri ympäristöissä toteutettavaan kokonaisvaltaiseen kasvatukseen, joka tukee monipuolisesti nuorten yhteiskunnallista toimintakykyä. (Nivala 2010, 106-107.)

2.2 Nuorten palvelut Mäntsälässä

Mäntsälän nuorisopalvelut tarjoavat nuorille erityisnuorisotyötä, palveluohjausta, nuorten avoimet ovet, yökahvilan, työpajatoimintaa, etsivän nuorisotyöntekijän palvelua sekä koulu- nuorisotyötä (Nuorisopalvelut 2015). Erityisnuorisotyö on sosiaalista nuorisotyötä, jossa pyritään tukemaan nuorta ongelmallisissa tilanteissa yhteistyössä vanhempien ja muiden nuoren asioissa toimivien tahojen kanssa niin yksilötapaamisilla kuin pienryhmätöiminnallakin (Erityisnuorisotyö 2015). Palveluohjauksella pyritään ennaltaehkäisemään nuorten koulutusjärjestelmästä syrjäytymistä, tavoittamaan koulupudokkaat, lisäämään nuorten osallisuutta ja aktiivisuutta sekä tukemaan nuorta kokonaisvaltaisesti. Palveluohjaaja kartoittaa nuoren tilan-

teen sekä palvelutarpeet, on yhteydessä huoltajiin ja tekee palvelusuunnitelman yhdessä nuoren kanssa. Verkostoyhteistyöllä vältetään nuoren putoaminen verkostosta ja nuori ”saattaen vaihdetaan” tarvitsemiinsa palveluihin. (Palveluohjaus 2015.)

Nuorten avoimissa ovissa 13-17-vuotias nuori voi käydä tapaamassa ystäviä sekä pelaamassa biljardia, pingistä tai pelikonsolia (Nuorten avoimet ovet 2015). Yökahvila tarjoaa nuorelle päihitteettömän vaihtoehdon perjantai-illan viettoon nuorisotiloissa aikuisten läsnä ollessa (Yökahvila 2015). Nuorten työpajatoiminta toimii Starttipajalla ja on tarkoitettu 16-25-vuotiaille nuorille. Starttipajalla nuorta tuetaan koulu- ja työpaikan haussa, palveluihin ohjauksessa sekä arjenhallinta taitojen opettelussa (Nuorten työpaja 2015.) Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle mahdollisuuden turvalliseen ja luotettavaan aikuiskontaktiin sekä tukee nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuoriso-ohjaaja voi olla tukena Kelassa, sosiaalitoimistossa tai TE toimistossa. Etsivä on säännöllisesti nuorisotilalla, kouluilla sekä sosiaalisessa mediassa nuorten tavoitettavissa. Etsivä nuoriso-ohjaaja toimii starttipajalla työparina. (Etsivä nuorisotyö 2015.) Koulunuorisotyöllä pyritään tekemään yhteistyötä koulujen kanssa. Se pitää sisällään muun muassa päivystämistä kouluilla sekä ryhmätyksissä ja ehkäisevän päihdetyön kasvatuksessa mukana olemista. (Koulunuorisotyö 2015.) Mäntsälän kunnan liikuntapalvelut tarjoavat 13-17 -vuotiaille nuorille kerran viikossa ohjattua liikuntaa monitoimialissa (Lasten ja nuorten liikunta 2015).

Oppilas- ja opiskelijahuolto on oppilaan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on ylläpitää ja parantaa opiskelijoiden hyvinvointia edistämällä opiskeluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta, edistämällä opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä sekä järjestämällä terveyden- ja sairaanhoitopalveluja opiskelijoille. Kouluterveydenhoitajat osallistuvat koulujen, lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmien työskentelyyn sekä tekevät yhteistyötä koulukuraattorin ja koulupsykologien kanssa. (Mäntsälän ja Pornaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014-2016, 9.)

Lasten ja perheiden tukipalveluiden yksikköön kuuluvat ennaltaehkäisevä perhetyö, lapsipsykologi, puheterapeutit, koulupsykologit, koulukuraattorit, perheneuvola ja nuorten tukipiste. Tukipalvelut tarjoavat apua ja tukea lasten ja nuorten kehitykseen ja kasvuun sekä vanhemmuuteen. (Mäntsälän ja Pornaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014-2016, 11.) Nuorten tukipiste, NUTU, auttaa 13-18-vuotiaita nuoria kysymyksissä, jotka liittyvät esimerkiksi masennukseen, kaveri- ja seurustelusuhteisiin, jännittämiseen ja paniikkioireisiin, perheongelmiin tai päihiteisiin (Nuorten tukipiste 2015). Koulupsykologit tukevat perhettä lapsen oppimiseen ja tunne-elämään liittyvissä (Lapsi- ja koulupsykologit 2015). Mäntsälässä toimii neljä koulukuraattoria. Koulukuraattori tukee oppilasta ja koko perhettä niin oppimiseen kuin

muuhunkin elämään liittyvissä ongelmissa ja tekee tarvittaessa yhteistyötä eri tahojen kanssa parhaan tuen löytymiseksi. (Koulukuraattori 2015.)

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun palveluita ovat lain mukaisesti lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä sijaishuollon järjestäminen ja jälkihuolto. Avohuollon tukitoimilla tuetaan lastensuojelun asiakkuudessa olevan lapsen myönteistä kehitystä yhteistyössä vanhempien ja muiden yhteistyötahojen kanssa muun muassa perhetyön, tukihenkilötoiminnan ja perhekuntoutuksen avulla. (Mäntsälän ja Pornaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014-2016, 10.)

Perhesosiaalityö auttaa perheitä sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin erilaisissa elämän pulmatilanteissa. Käytössä on perhetyön ja kotipalvelun lisäksi kaikki kunnan palvelut. Perheelle pyritään löytämään paras mahdollinen apu paras mahdollisimman nopeasti. (Perhesosiaalityö 2015.) Lastensuojelu pyrkii ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojeluilmoituksen perusteella aloitetaan palvelutarpeen arviointi, jotta perheelle löytyisi paras mahdollinen apu mahdollisimman nopeasti. Lastensuojelun asiakkaille tarjotaan muun muassa perhetyötä, kotipalvelua, tukiperheitä ja tukihenkilöitä. (Lastensuojelu 2015.)

Aikuissosiaalityössä työskentelee 18-30-vuotiaille nuorille oma sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on tukea nuorta elämän eri osa-alueilla ja auttaa löytämään nuoren tarvitsemat palvelut (Aikuissosiaalityö 2015). Päihde- ja mielenterveyspalvelut tarjoavat yli 18-vuotiaille avohoitoa tapahtuvaa tukea ja päihde- ja mielenterveysongelmien hoitoon sekä elämänsä kriiseihin. Mielenterveyden erikoissairaanhoidon palveluista vastaa JMT-poliklinikka. (Päihde- ja mielenterveyspalvelut 2015.) JMT nuorisopsykiatrian poliklinikka tarjoaa nuorisopsykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluita 13-17-vuotiaille Järvenpään, Mäntsälän ja Tuusulan alueella. (JMT 2015.)

Mäntsälän seurakunta järjestää viikoittain niin vanhemmille kuin eri-ikäisille lapsille, koululaisille ja nuorille suunnattua monipuolista kerho- ja viikkotoimintaa eri puolella Mäntsälää. Lisäksi järjestetään leiri- ja retkitoimintaa sekä vertaisryhmiä. Yhteistyötä tehdään tiiviisti päivähoiton ja neuvolan asiakkaiden sekä koululaisten parissa. (Mäntsälän ja Pornaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014-2016, 17.)

Mäntsälästä löytyy kelan toimipiste, jossa nuoret voivat täyttää hakemuksia ja saavat apua hakemusten täyttämiseen (Kela 2015.) Mäntsälässä ei ole omaa te-toimistoa. Asiointi te-palveluiden kanssa tapahtuu ensisijaisesti sähköisten palveluiden välityksellä, sähköpostitse sekä puhelimitse (Työnhakijalle 2015). Mäntsälää lähin te-toimisto sijaitsee Järvenpäässä.

2.3 Nuorisotyöttömyys ja nuorisotakuu

Nuorisotakuu on hallituksen vuonna 2013 kirjaama lupaus, jonka mukaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta (Nuorisotakuu.fi). Nuorisotakuun piiriin kuuluu niin kuusi laudaturia kirjoittanut nuori työtön, kuin etsivän nuorisotyön työtön nuori. Yhteinen taustanimittäjä on nykyistä elämäntilannetta värittävä työttömyys. Nuorten kiinnittymistä yhteiskuntaan on pyritty lisäämään monin keinoin, kuten myöntämällä vuosittain etsivään nuorisotyöhön kaksitoista miljoonaa euroa. (Puuronen 2014a, 28-30.) Starttipajan ja etsivän nuorisotyön nuoret ovat työttömiä, syrjäytymisuhan alla olevia nuoria, jotka kuuluvat nuorisotakuun piiriin.

Lainsäädännön kannalta nuorisotakuun taustalla on nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen turvaamalla aktiivinen kansalaisuus sekä koulu- tai työpaikan löytyminen. Syrjäytymistä on yritetty ehkäistä muun muassa subjektiivisella oikeudella toisen asteen koulutukseen, mutta tästäkin huolimatta osa nuorista jää ilman toisen asteen koulutuspaikkaa. Valtion näkökulmasta syrjäytynyt nuori näyttäyty monialaisena yhteiskunnallisena riskinä niin itselleen, perheelleen, lähipiirilleen kuin myös hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuudelle. (Puuronen 2014b, 63.)

Nuorisotyöttömyys on erityisen huolestuttavaa siitä syystä, että nuorisotyöttömyyden pitkittymisellä saattaa olla koko elämän mittaisia vaikutuksia nuoren elämään. Nuorten työllistymiseen on tärkeää panostaa paitsi inhimillisin perustein, myös taloudellisin perustein, sillä syrjäytyneiden nuorten kustannukset yhteiskunnalle ovat yli 300 miljoonaa euroa vuosittain. Nuorisotakuussa mainittu kolmen kuukauden raja on tutkimuksissa ja käytännön elämässä osoittautunut merkitykselliseksi rajapyykiksi nuorisotyöttömyyden pitkittymistä ehkäistessä. (Lindtman 2014, 96.)

Työttömyysturvalaissa säädetään alle 25-vuotiaan kouluttamattoman nuoren velvollisuudesta hakea koulutukseen sekä osallistua työllisyyttä edistäviin palveluihin työttömyysetuutta saadakseen (Työttömyysturvalaki 2002, 2 luku 13§). Työttömyysturvalaki ohjaa Nuorisotakuun työvoimapolitiittisesta näkökannasta nuorisotyöttömyyteen puuttumista, kun taas nuorisotyö toteuttaa Nuorisotakuuta nuorisolain näkökulmasta auttamalla tuen tarpeessa olevaa nuorta tuen ja palveluiden piiriin (Puuronen 2014b, 64-65).

Nuorisolain kolmannessa luvussa säädetään etsivän nuorisotyön tehtävistä, jossa painotetaan nuoren tukemista edistämällä hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivän nuorisotyön tulee kuitenkin perustua nuoren omaan näkökulmaan tuen tarpeesta. (Nuorisolaki 2006, 7 b §.) Etsivän nuorisotyöntekijän tehtävänä on tukea apua tarvitsevaa nuorta, vaikka nuoren oma intressi eroaisi yhteiskunnan määrittelemästä

nuoren parhaasta. Nuorisotakuu etsivän nuorisotyön näkökulmasta nuorelle yksilöllisesti räätälöidyllä työotteella näyttää tulkinnallaan vahvasti eroavan nuorisotakuusta valtion ohjauspoliittisena kannustintoina. Nuorisotakuun onnistumista mitataan nuoren koulutus- tai työpaikan löytymisellä. Etsivä nuorisotyöntekijä ei pysty muuttumaan nuorelle opiskelu- tai työpaikaksi, joten siltä osin nuorisotakuun onnistumisesta vastuu tulisi olla poliittis-taloudellista valtaa pitävillä tahoilla. Nuorisotakuun takuu-termiä onkin kritisoitu, koska kaikille nuorille ei kyetä takaamaan työpaikkaa tai lisäkoulutusta. (Puuronen 2014b, 65-66.)

2.4 Starttipaja/ Starttivalmennus

Yksi joustavimmista työkaluista Nuorisotakuun toimeenpanossa, on työpajatoiminta. Pajatoiminnassa yhteistyötä tehdään yli sektori- ja hallinnonalarajojen, joka mahdollistaa kumppanuuden kuntoutukseen. Työpajoilla pyritään suunnitelmallisen valmennuksen avulla tukemaan arjenhallintaa, koulutukseen hakeutumista, työelämäosaamista ja löytämään oma yksilöllinen polku pajalta eteenpäin. Nuorisotakuuta toteutetaan pajatoiminnassa yhteistyössä niin työ- ja elinkeinohallinnon, koulutuksen järjestäjien kuin sosiaali- ja terveystoimenkin kanssa. (Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 70.)

Starttivalmennus on matalimman kynnyksen työpajapalvelua, jonka kohderyhmä tarvitsee vahvaa kokonaisvaltaista tukea elämäntilanteensa selvittämiseen, tulevaisuuden suunnitelmien rakentamiseen sekä päivärytmin löytymiseen. Valmentautujilla on erilaisia riippuvuuksia, mielenterveysongelmia, oppimisvaikeuksia tai puutteita arjenhallinnassa. Toiminta on tavoitteellista, kuntouttavaa sekä vahvuuksia ja mahdollisuuksia korostavaa. Valmennuksessa käytetään yksilöllisen valmennuksen tukena pien- ja vertaistukiryhmiä. (Hilpinen, Huuonen, Kivirinta & Välimaa 2012, 13.)

Starttipajalla tarvitaan yksilöohjausta, joka sisältää nuoren palveluohjausta. Palveluohjauksessa nuori ohjataan käyttämään tarvitsemiaan palveluita. Asiakkaalla saattaa olla takanaan jo useita viranomaiskontakteja, joista yritetään koordinoida tavoitteellinen kokonaisuus. Yksilöohjaaja toimii tulkkina asiakkaan ja palvelujärjestelmän välissä. Starttipajan toiminnan tulokset syntyvät sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpiteiden jaksotuksista ja asiakkaan elämäntilanteen selkiytymisestä. (Hassinen 2004, 45-49.) Julkisten palvelujen ominaispiirteenä on palveluntuottajan vastuunotto vain omasta palvelustaan. Asiakkaan siirtyessä toiseen toimintayksikköön, siirtyy asiakkuus mukana. Näin palveluketjuun syntyy aukkoja ja tilanteita, jossa palvelun kokonaisuus ja vastuu ei ole kenenkään hallinnassa. (Linnosuo 2004, 23.) Palveluohjauksella pyritään kokoamaan palvelut asiakkaan tueksi ja lievennetään palvelujärjestelmän hajanaisuuden haittoja (Rautiainen 2011, 100).

Starttipaja vaatii fyysiseksi ympäristökseen kodinomaisuutta, jotta se on kuin olohuone. Starttipajalla pitää olla mahdollisuus turvalliseen oleiluun ja käytössä keittiö sekä paljon kahvia. Internet yhteys helpottaa ATK taitojen harjoittelua ja asiakkaiden kädenjälki pitäisi näkyä tiloissa. (Hassinen 2004, 99-100.)

2.5 Syrjäytyminen

Syrjäytymisen käsite tulee määritellä, jotta syrjäytyneet tunnistetaan. Käsitteet eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä, koska ne koostuvat useammasta komponentista. Syrjäytymisen käsite voidaan määritellä myös tavoilla, jotka sisältävät nuorten käyttäytymistä normien mukaan ohjaavia piiloisia tavoitteita. Työministeriö on määritellyt syrjäytyneiksi ilman koulutuspaikkaa jääneet nuoret, työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuvat nuoret tai nuoret, jotka eivät ole missään aktiivisessa toiminnassa tai tarvitsevat muuta tukea. Viimeinen viittaa nuoriin, jotka eivät ole te-palveluiden asiakkuudessa tai muuten viranomaisten tiedossa. Yhdistävä piirre määritelmällä on työelämän tai koulutuksen ulkopuolella oleminen. Tämä kapea määritelmä rakentuu suppeiden komponenttien varaan, jolloin voidaan erottaa syrjäytyneet nuoret ei-syrjäytyneistä. (Kiilakoski 2014, 24.) Syrjäytymisen termi on vahvasti negatiivinen ja leimaava, joten sen käyttöä tulisi harkita. Syrjäytyneeksi leimattu nuori elää omaa arkeaan ja lokerointi on johtunut vain yksilön ja yhteiskunnan normiristiriitojen ratkaisemattomuudesta. (Mehtonen 2011, 18.)

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrää arvioidessa luvut ovat vaihdelleet suuresti. Tilastokeskus laski vuonna 2005 tilastoinnin ulkopuolella olevan 14 000 nuorta, joilta puuttuu peruskoulun jälkeinen koulutus. Erik Häggman päätyi vuonna 2004 arvioissaan 95 000 syrjäytymisvaarassa olevaan nuoreen. Laskelmien suuren ero selittää se, ettei syrjäytymistä itseään voi mitata. Se on teoreettinen käsite, jonka käsitteellistämisestä ja mallintamisesta ei ole päästy yksimielisyyteen. Osa syrjäytymisuhan osoittimista seuraa yksilön omia kokemuksia kuten itse raportoitua masennusta, palveluiden käyttöä kuten kodin ulkopuolelle sijoitettuja sekä muita rekistereitä kuten työttömyyttä. Osin erot luvuissa johtuvat erilaisista määrittämisistä, mutta osin myös siitä, että puhutaan eri asioista: ”syrjäytyneistä” tai ”tilastoista syrjäytyneistä”. Syrjäytyneistä puhuttaessa tarkoitetaan yhteiskunnasta syrjäytyneitä, yleensä koulutuksesta tai työelämästä syrjäytyneitä. Tilastoista syrjäytyneillä tarkoitetaan tilastoidun toiminnan ulkopuolella olevia, jolloin mukana ei siis ole työttömät. (Myllyniemi 2008, 44.)

Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy liitetään useimmiten työllisyys- ja koulutusuraan tai laajemmin yhteiskunnallisiin muutosprosesseihin. Yhteiskunnan toiminta-alueiden reuna-alueille joutuminen saattaa kuitenkin johtua myös vanhempien moniongelmaisuudesta, nuoren heikosta koulumenestyksestä ja sen vuoksi jäämisestä jatkokoulutuksen ulkopuolelle tai työttömyyden uhasta. (Danska-Honkala & Poteri 2011, 130-131.) Syrjäytyminen tarkoittaa

muun muassa palvelujen ulkopuolelle jäämistä. Ulkopuolisuuden seurauksena tieto itselle kuuluvista oikeuksista jää hataraksi ja palvelujen saatavuus vaikuttaa olevan liian mutkikkaiden vaatimusten takana. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 22-23.) Syrjäytynyt putoaa pois koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista, demokraattisesta päätöksenteosta tai sosiaalisista suhteista. Syrjäytynyt nuori ei ole osallinen yhteiskunnassa, josta hän on syrjäytynyt. (Kiilakoski 2008, 12.) Syrjäytyminen on aina jäämistä tai joutumista yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvostetun elämän valtavirran tai keskiön ulkopuolelle. Suomen kielessä käytetään syrjäytymisen ohella käsitteitä huono-osaisuus, suhteellinen deprivatio, marginalisaatio, alaluokka ja toiseus, jotka kuvaavat syrjäytyneiden asemaa suhteessa muuhun väestöön. (Lämsä 2009, 29.)

2.6 Sosiaalinen vahvistaminen ja elämäntilannetta

Sosiaalinen vahvistaminen viittaa prosessiin, jossa parannetaan asteittain nuoren elämäntilannetta ja elämäntilannetta. Nuorisolaki määrittelee sosiaalisen vahvistamisen elämäntilannetta parantavaksi ja syrjäytymistä ehkäiseväksi toimenpiteeksi. Sosiaalinen vahvistaminen on kokonaisvaltaista ja moniammatillista elämäntilannetta, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemista. Se painottuu ehkäisevään työhön, jonka tavoitteena on nuoren yhteisölliseen toimintaan kiinnittyminen ja aktiivinen kansalaisuus. Sosiaalisen vahvistamisen ydin koostuu vuorovaikutustaidoista ja sosiaalisesta toimintakyvystä, itsetunnosta ja itsensä arvostamisesta, elämäntilannesta ja osallisuudesta. (Kuure 2015, 8 & 32.) Starttipajalla pyritään nuoren sosiaaliseen vahvistamiseen ja elämäntilannetta lisääntymiseen.

Sosiaalisessa vahvistamisessa pyritään tukemaan lapsen ja nuoren elämäntilannetta taitoja kokonaisvaltaisesti koskien niin poliittista päätöksentekoa, lasten ja nuorten toimintoja kuin myös yksilön henkilökohtaista ymmärrystä itseensä ja ympärillä olevaan maailmaan. (Saaristo 2011, 72.) Sosiaalisen vahvistamisen työmuodoissa keskitytään suurimman syrjäytymisriskin omaaviin alueisiin, nuorisoryhmiin ja olosuhteisiin moniammatillisesti. Nuorten ja perheiden tukemisessa tehdään verkostotyötä nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa sekä toteuttamalla vertais- ja ryhmätoimintaa. (Danska-Honkala & Poteri 2011, 128.)

Elämäntilannella tarkoitetaan uskoa siihen, että ihminen voi omilla valinnoillaan ja toiminnallaan muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammiksi. Korkean elämäntilannetta omaava ihminen tuntee olevansa vastuussa elämäntilannestaan. Hän asettaa elämälleen päämääriä ja miettii polkuja niiden saavuttamiseksi. Matalan elämäntilannetta omaava ihminen kokee tapahtumien ja ongelmien olevan huonoa tuuria, tai jonkun toisen syytä. Hän uskoo, että hänelle vain tapahtuu asioita riippumatta siitä mitä hän itse tekee. Hyvin korkea elämäntilannetta saattaa johtaa jopa masennukseen, koska elämä on raskasta, jos on aina itse vastuussa kaikesta mitä tapahtuu. Ihminen ei voi täysin hallita elämää. Elämäntilannetta termin voi korvata sanoilla määrä-

tietoisuus, tavoitteellisuus, vastuuntunto, itsekontrolli sekä tasapainoisuus. (Keltinkangas-Järvinen 2008, 255-257, 267.)

Elämönhallinta on luottamusta kykyyn ohjata itse elämäänsä ja pitää sitä koossa. Se on tunne siitä, että pystyy omilla teoillaan ja valinnoillaan vaikuttamaan omaan elämäänsä. Se on myös kykyä suunnitella elämäänsä. Elämönhallinta pitää sisällään itsetuntemukseen perustuvaa kykyä tunnistaa unelmia, asettaa tavoitteita sekä ohjata elämää omien unelmien ja tavoitteiden suuntaan. (Nyyti 2015.) Elämönhallinnan voidaan nähdä rakentuvan muun muassa fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta sekä talouteen liittyvästä osaamisesta. Fyysiset valmiudet tukevat yleiskunnan ylläpitämistä sekä terveellisiä elämäntapoja. Psyykkiset valmiudet rakentavat hyvinvointia, minäkuva, identiteettiä ja itsetuntoa hyvän elämän perustaksi. Kokemuksia osallisuudesta ja onnistumisesta sekä yhteisöön kuuluvuutta ja sosiaalisuutta tuetaan subjektiivista vahvistamalla. (Mehtonen 2011, 19.)

Elämönhallinnan prosessi lähtee liikkeelle vauvan omnipotenssista, kokemuksesta, että vauva voi itkullaan vaikuttaa siihen, mitä hänelle tapahtuu. Omnipotenssi on tärkeä kehitysvaihe ja vaatii, että vauvan itkuun vastataan ja hänestä pidetään huolta. Elämönhallinnan kehittyminen jatkuu läpi lapsuuden omaan toimintaan vaikuttamisen ja onnistumisten myötä. Lapsi alkaa myös ymmärtää oman käytöksen ja lopputuloksen välisiä yhteyksiä. Elämönhallinnan kehittymiseen kuuluvat rajat ja kontrolli. Ihmisen on nähtävä syy-seuraussuhde tekojensa ja lopputuloksen välillä. Aikuisen tehtävä on asettaa lapselle rajoja, jotta hän ymmärtää syy-seuraussuhteita. Ulkoisten rajojen avulla lapsi sisäistää käyttäytymisnormeja, jolloin rajat muuttuvat sisäiseksi kontrolliksi. Elämönhallinnan viimeinen kehitysvaihe on sisäisen autonomian saavuttaminen, jolloin ihminen pystyy ohjaamaan tunnetilojaan ja käytöstään kypsällä ja yleisesti hyväksytyllä tavalla. (Keltinkangas-Järvinen 2008, 258-263.)

Psykologinen elämönhallinta on sisäistä autonomiaa, itsenäisyyttä päätöksissään, tasapainoisuutta ja kykyä ongelmien käsittelyyn niin, etteivät ne aiheuta stressiä ja sitä kautta somaattisia sairauksia tai mielenterveysongelmia. Ennen kuin itseään voi hallita, on tunnettava itsensä. Jotta pystyy päättämään mitä tavoittelee, mistä tulee hyvä olo, mitä pitää kontrolloida ja mitä välttää, tulisi tietää millainen on. Yksilöllinen käsitys omasta itsestä on identiteetti, jonka perustana toimivat yksilölliset ominaisuudet ja se syntyy vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Identiteetin kehittyminen kestää pitkään ja se voi muovautua vielä aikuisuudessakin elämänvaiheiden ja elämänmuutosten seurauksena. Identiteetti antaa pohjan elämönhallinnalle. Vahva identiteetti ja elämönhallinta tukevat toisiaan. Vahvan identiteetin ja sitä kautta elämönhallinnan lisääntymisen pohja on oman temperamentin tunteminen, joka lisää itsetuntemusta. Temperamentti on persoonallisuuden ydin, joka vaikuttaa siihen mistä ihminen innostuu, mikä hänestä on hauskaa, mitä hänen tulisi välttää ja mitä on hyvä elämä. (Keltinkangas-Järvinen 2008, 267-272.)

Elämönhallinnan teorit useimmiten pohjaavat Antonovskyn teoriaan koherenssin tunteesta, the sense of coherence (SOC). Koherenssin tunne on elämönhallintaa laajempi käsite. Antonovsky on todennut artikkelissaan (1996) elämäkokemuksen auttavan ihmistä näkemään maailman järkeenkäypänä kognitiivisesti, instrumentaalisesti ja tunneperäisesti. Antonovskyn mukaan koherenssin tunne koostuu kolmesta komponentista: tarkoituksellisuus, ymmärrettävyys sekä hallittavuus. Se, kuinka paljon informaatiota ihminen kokee tarvitsevansa ratkaistakseen kohtaamiaan ongelmia ja haasteita, vaihtelee suuresti kulttuurista toiseen ja tilanteesta toiseen. Tärkeintä on, että ihmisellä on ollut elämäkokemuksia, jotka ovat johtaneet vahvan koherenssin tunteeseen. Tämä puolestaan mahdollistaa taidon soveltaa ja tavoittaa kuhunkin tilanteeseen itseltään riittävät voimavarat. Toki virheitä voi sattua, mutta vahvan koherenssin tunteen omaava ihminen oppii virheistään eikä toista niitä.

Koherenssin tunteen vahvuus muodostuu kolmenlaisista elämäkokemuksista: johdonmukaisuudesta, alikuormitus-ylikuormitus tasapainosta sekä osallisuudesta sosiaalisessa päätöksenteossa. Näiden kokemusten ulottuvuus muovautuu ihmisen asemasta sosiaalisessa rakenteesta ja hänen kulttuuristaan, työn kuvasta (mukaan luettuna kotityöt), perherakenteesta sekä muun muun tekijän vaikutuksesta vaihdellen sukupuolesta etnisyyteen ja mahdollisuuksista perinnöllisyyteen. (Antonovsky 1996.)

Jaari on käyttänyt osittain Antonovskyn teoriaa tutkiessaan suomalaisten työikäisten itsetuntopäsitettä. Ihminen käyttää erilaisia voimavaroja ongelmiansa ratkaisemiseen. Nämä voimavarat voivat koostua muun muassa älykkyydestä, sosiaalisista taidoista, hankitusta koulustaustaasta, ystävyysuhteista, sosiaalisista verkostoista, yhteiskunnan tarjoamista koulutus- tai työmahdollisuuksista sekä peritystä varallisuudesta. Erilaiset voimavarat täydentävät toisiaan ja taito käyttää niitä sopuinnussa luo koherenssin tunteen. Koherenssin tunteen komponentit ovat: ymmärrettävyys (comprehensibility), joka on tunne siitä, että kykenee hahmottamaan ja ymmärtämään voimavarojaan sekä vuorovaikutuksen sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Ymmärrettävyys on myös elämän loogisuutta, oma elämä on järjestyksessä ja ennustettavissa. Hallittavuudella (manageability) tarkoitetaan ihmisen kokemusta käytössä olevista voimavaroista, joiden avulla hän pystyy vastaamaan erilaisiin haasteisiin. Tarkoituksellisuus (meaningfulness) on ihmisen kokemus elämänsä tarkoituksesta ja haluaako hän aktivoida voimavarojaan sitoumuksiin ja velvoitteisiin. (Jaari 2004, 78.)

Antonovskyn mukaan elämönhallinnan tunne on tapa havaita ja tulkita ympäristöä sekä sen tapahtumia niin, että ne koetaan itselle mielekkäiksi, ymmärrettäviksi ja hallittaviksi. Erilaiset tilanteet ja kokemukset vaikuttavat siihen ja muokkaavat sitä, mutta huomattavat muutokset edellyttävät suuria elämänmuutoksia. Elämäkokemukset ovat eniten koherenssin tun-

teen voimakkuutta määrittävät tekijät. Koherenssin tunteeseen liittyy myös ihmisen persoonallisista piirteistä sitkeys, pystyvyys, hallitsevuus sekä sisäinen ohjautuvuus. (Jaari 2004, 78.)

Ojanen (2007, 78) ihmettelee viime vuosikymmenien aikana vähentyntä sisäisen kontrollin tunnetta. Oman elämän hallinta on lisääntynyt verrattuna sata vuotta sitten eläneeseen ihmiseen, joka ei voinut kuvitellakaan nykyisen kaltaista päätösvaltaa erityisesti lapsilla, naisilla ja toisten palveluksessa olevilla. Todennäköisesti länsimaisen kulttuurin tiedon määrä, monimutkaisuus ja nopeat muutokset luovat tunteen, ettei asioita pysty enää hallitsemaan.

2.7 Osallisuus

Osallisuus yksilöllinen kokemus tai tunne kuulumisesta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Siinä on kyse kiinnittymisestä yhteisöön, ympäristöön tai yhteiskuntaan. Osallisuus koostuu voimaantumisesta, identiteetistä sekä elämönhallintavalmiuksista. Olennaista osallisuudessa on sitoutuminen, omaehtoinen toiminta ja vaikuttaminen elämäänsä koskevien asioiden kulkuun sekä vastuun ottaminen seurauksista. (Jämsén & Pyykkönen 2014, 9.)

Tässä opinnäytetyössä osallisuutta lähestytään toisaalta Starttipajalla toteutuvan osallisuuden kautta ja toisaalta nuorten osallistamisella nuorten kuulemistilaisuudessa. Osallisuus on osa sosiaalista vahvistamista, joten osallisuuden toteutumista Starttipajalla arvioidaan haastatelluaineiston pohjalta. Nuorten kuulemistilaisuudessa nuoret saavat osallistua kuntapalveluiden arvion pohjalta viemään nuorten palveluiden kehittämistarpeita kunnan päättäjille.

Osallisuus on yksilön oma kokemus, joka paljastuu nuoren tiedoista, tarinoista ja paikallisista puhetaavoista. Nuori, joka on osallinen, tuntee itsensä päteväksi ja arvostaa rooliaan osana yhteisöä. Osallisuuden varmistamiseksi ei riitä, että kuntaan luodaan nuoren kuulemisjärjestelyjä, jos järjestelmät eivät kykene tuottamaan nuorille arvostuksen ja mielipiteiden kuulemisen sekä vaikuttamisen kokemusta. Osallisuus edellyttää yksilön mahdollisuutta toimia. (Kiilakoski 2008, 13-14.)

Kunnissa tehdään paljon päätöksiä lasten ja nuorten asioista useinkaan heidän mielipidettään tai toiveitaan kysymättä. Aikuinen päättää tärkeistä nuorta koskevista asioista nuoren jäädessä sivustaseuraajan rooliin. Kunnallinen päätöksenteko on haasteellinen vuorovaikutusprosessi, jossa osallistuminen ja osallistaminen ei ole aina helppoa. Kuntalaisille pyritään tuottamaan mahdollisimman hyviä palveluita, kuntalaisen ollessa passiivinen kohde. Osallisuuden lisäämiseksi, tulisi se ottaa strategiseksi painopisteeksi kaikissa hallintokunnissa. (Andersson 2008, 158-161.)

Jos jokaiselle kunnalle voitaisiin asettaa tavoitteet osallisuuden lisäämiseksi ja syrjäytymisen vähentämiseksi, olisi helppoa saada tietoa kunnan toimien vaikuttavuudesta ja suunnata kunnan toimintaa. Arviointi ja toimintaan sitouttaminen on keskeisten luottamus- ja virkamiesjohdon tehtävä. On tärkeää sitouttaa hallitus ja johtoryhmät toiminnan kaikissa vaiheissa. Hyvällä yhteistyöllä ja yksinkertaisilla toiminnalla voidaan saada muutosta aikaiseksi ilman lisärahoituksen tarvetta. (Andersson 2007, 69.)

2.8 Ohjaamo-hanke

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) on käynnistänyt vuonna 2014 Ohjaamo-hankkeen, jonka tavoitteena on kehittää nuorten matalan kynnyksen palveluita. Ohjaamohankkeen viitekehys pohjaa elinikäiseen ohjaukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Hankkeessa työskennellään asiakassuhteen rajapinnalla. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostot kattavat nuorten elinolot laajasti, jolloin monialainen yhteistyö on onnistunut ratkaisu koordinoitaessa palveluja strategisella tasolla. Nuorisopolitiikasta on tullut niin väestöpoliittisesti kuin työmarkkinapoliittisesti merkittävä yhteiskuntapolitiikan osa-alue, joka ylittää sektoreiden väliset rajat. (Kuure 2015, 55-56)

Ohjaamo on alle 30-vuotiaille nuorille tarkoitettu matalan kynnyksen palvelupiste, joka osaltaan toteuttaa Nuorisotakuuta. Nuori ei tarvitse lähetettä tulla ohjaamoon. Ohjaamo kokoa ammattilaisia mahdollisimman laajasti eri hallinnoista sekä laajan verkoston tukemaan nuorta. Nuori saa henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta koulu- tai työpaikan hausta elämänhallinnan ongelmiin ja kaikkeen siltä väliltä. Laajaan yhteistyöverkostoon kuuluu muun muassa te-palveluiden asiantuntijoita, kuntien sosiaali- ja terveystyöntekijöitä, kunnan nuorisotoimi, Kela, oppilaitoksia ja työpajoja. Ohjaamoiden perustamista tuetaan Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoituksella, sillä nuorten työllistäminen on painopisteenä 2014-2020 EU:n rakennerahastokaudella. (Nuorisotakuu.fi 2015.)

Keski-Uudenmaan Ohjaamoja mallinnetaan monialaisena ja -ammattillisena palvelukeskuksena, jossa pääpaino on koulutuksellisten ratkaisujen löytämisessä. Alueellinen ohjaamo määritellään alueelliseksi vastuutahoksi Nuorisotakuun toteuttamisessa. Järvenpää toimii Keski-Uudenmaan alueen pilottikaupunkina, mutta tavoitteena on luoda yksi yhteinen toimintamalli. Alueellisia palvelupisteitä, joiden toteutuksessa on huomioitu paikalliset tarpeet, tulisi olemaan kattavasti. Seudullisen Ohjaamon asiantuntijoina voisi toimia palveluohjaaja, sosiaaliohjaaja, terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja, lääkäri, etsivä nuorisotyöntekijä, pajaohjaaja, te-toimiston asiantuntija, koulutustarkastaja ja opinto-ohjaaja. (Keski-Uudenmaan Kaupunki 13.5.2014.) Mäntsälään perustettava paikallinen ohjaamo tulee palvelemaan kaikkia kunnan nuoria, myös Starttipajan ja etsivän nuorisotyön asiakkaita.

3 Aikaisempia tutkimuksia

Nuorisotutkimusta tehdään ja on tehty paljon; suurimpana tuottajana Nuorisotutkimusverkosto. Tutkimukset keskittyvät nuoruuden eri vaiheisiin, joista yleisimpänä tutkimuskohteina ovat nuorten kasvuolosuhteet ja harrastusmahdollisuudet sekä osallisuus.

Nuorisotutkimusverkosto on pyrkinyt ”Nuoret ja palvelujärjestelmä” -hankkeessaan rakentamaan kuvaa syrjäytyneistä nuorista, sosiaali- ja terveystalvelujen käytöstä sekä syrjäytymisen yhteiskunnallisia kustannuksia. Osahankkeessa on haluttu nostaa esiin palveluita käyttävien nuorten kokemustietoa. Tulokset kertoivat, että nuoret saavat pääasiassa hyvää kohtelua palveluissa. Ongelmaksi on noussut jotkin aktivointitoimet ja palvelut, jotka ovat tehottomia ja lannistavia. Myös aukioloajat, pitkät jonotusajat sekä työntekijöiden vaihtuvuus saivat kritiikkiä nuorilta. (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015.)

Tampereella Silta Valmennus ry piti tammikuussa 2015 nuorille kolme viikkoa kestäneen verkkoavoriihen, jossa kysyttiin nuorten palvelujen tarpeesta ja riittävydestä. Aivoriihessä tärkeiksi teemoiksi nousivat vanhemmat ja ystävät, opiskelu, luottamus aikuiseen tukeen, vapaaajan viettomahdollisuudet sekä osallisuus, mahdollisuus vaikuttaa nuorten asioihin. (Silta-Valmennusyhdistys ry 2015.)

Outi Linnosuo on arvioinut työttömien nuorten palveluohjausta vuosina 2000-2002 Turussa toteutetun Nytku-hankkeen myötä. Nyt kuntoutetaan nuoria - hankkeeseen osallistui 58 nuorta, jotka kävivät Kelan järjestämässä kuntoutustutkimuksessa ja saivat sen jälkeen jatkosuosituksen muihin palveluihin. Vain harva nuori jatkoi koulutukseen tai työelämään, suurin osa tarvitsi tuetumpaa, yksilöllistä ja intensiivistä ohjausta ja tukea. (Linnosuo 2004.)

Nuorisotutkimusseura sekä Valtakunnallinen työpajayhdistys toteuttavat useita hankkeita ja tutkimuksia vuosittain, jotka liittyvät erilaiseen nuorten kanssa toteutettavaan työhön. Valtakunnallisella työpajayhdistyksellä on meneillään Startti parempaan elämään-juurruttamishanke, jonka myötä pyritään luomaan valtakunnallisia käytänteitä starttivalmennukseen sekä liittämään starttivalmennus osaksi kunnille uuden sosiaalihuoltolain myötä pakolliseksi tullutta sosiaalista kuntoutusta (TPY 2015).

Kuure on tutkinut sosiaalisen vahvistamisen käsitettä ja käytäntöä, jota kautta löytyy paljon sosiaaliseen vahvistamiseen liittyvää teoriaa sekä siihen sisältyviä teemoja. Tutkimuksessaan Kuure lähtee liikkeelle sosiaalisen vahvistamisen määrittelyllä ja määritteiden historialla, edeten sosiaalisen vahvistamisen problematiikkaan aina yksinäisyydestä jengiytymiseen. Työpajatoiminta on aina 1980-luvulta asti ollut sosiaalisen vahvistamisen toteuttaja lisäten yksilön arjenhallintataitoja ja valmiuksia lähteä töihin tai kouluun. Vuonna 2008 etsivänuorisotyö

laajeni vahvasti Opetus- ja Kulttuuriministeriön tuella toteuttamaan nuorten sosiaalista vahvistamista. Etsivänuorisotyö on ainut lakisääteinen sosiaalisen vahvistamisen muoto. Valtakunnallisissa nuorisokeskuksissa toteutettava Nuotta-valmennus on myös yksi sosiaalisen vahvistamisen muoto, jossa vahvistetaan nuoren arjenhallinnan taitoja, sosiaalisia taitoja sekä terveitä elämäntapoja. Teoksessa pohditaan myös sosiaalisen vahvistamisen osatekijöitä miinäpystyvyydestä osallisuuteen sekä käsitteistöä niin nuorisosalalla kuin lainsäädännössä. Lopuksi Kuure kertoo käytännön esimerkkejä sosiaalisesta vahvistamisesta nuorten palvelujärjestelmässä. (Kuure 2015.)

Osallisuudesta ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämisestä on viime vuosikymmeninä ollut erilaisia hankkeita. Nivala & Rynänen ovat tarkastelleet artikkelissaan osallisuuden käsitettä eri yhteyksissä, tutkimuksissa ja hankkeissa pyrkien hahmottelemaan sosiaalipedagogista osallisuuskäsitettä. Artikkelissa pyritään myös avaamaan osallisuuden ja osallistumisen eroavaisuuksia. Osallisuuden käsitteelle ei ole selkeää määritelmää ja siksi siihen on yhdistetty erilaisia, toisistaan hyvinkin paljon poikkeavia merkityksiä. Julkisen hallinnon puolella on pyritty edistämään kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia jo 1970-luvun lopulta lähtien, mutta vasta vuonna 1995 voimaan tullessa kuntalaissa painotettiin kansalaisten osallistumisen merkitystä. Osallisuuden käsite on esiintynyt useissa lasten- ja nuorten osallisuuden tukemisen hankkeissa 2000-luvulla. Osallisuudella on haettu myös vastakohtaa syrjäytymiselle. Artikkelissa kritisoidaan osallistamisen käsitettä, jossa lähtökohtana on julkisen vallan aloite. Osallistuminen voi olla myös julkisen vallan vastustamista eikä pelkästään määriteltujen toimintamallien mukaista toimintaa. Osallisuuden toteutumiseksi tarvitaan kuulumista, osallistumista ja tunnetta kuulumisesta. (Nivala & Rynänen 2013)

Norjassa Moksnes, Lohre & Espnes (2013) ovat tehneet tutkimuksen mahdollisista sukupuolen ja iän vaikutuksista tyytyväisyydestä elämään sekä elämän tyytyväisyyden yhteydestä koherenssin tunteeseen. Myös sukupuolen ja koherenssin tunteen yhteisvaikutusta sekä iän ja koherenssin tunteen yhteisvaikutusta tutkittiin. Tutkimuskohteena olivat 13-18-vuotiaat peruskoulussa ja toisen asteen koulutuksessa olevat nuoret Keski-Norjassa. Tulokset osoittivat, että pojat olivat tyytyväisempiä elämään kuin tytöt läpi kaikkien ikävaiheiden, lukuun ottamatta 17-18-vuoden ikää, jolloin tytöt osoittautuivat olevan hieman poikia tyytyväisempiä elämään. Koherenssin tunne oli vahvasti sidoksissa elämän tyytyväisyyteen. Nuoret, joilla todettiin vahva koherenssin tunne, olivat huomattavasti tyytyväisempiä elämään. Yhteisvaikutuksia sukupuolen ja koherenssin tunteen tai iän ja koherenssin tunteen vaikutuksista suhteessa elämän tyytyväisyyteen ei kuitenkaan löydetty. Toisaalta nuorten koherenssin tunne ei välttämättä ole vielä täysin kehittynyt. Tulos koherenssin tunteen yhteydestä elämän tyytyväisyyteen tukee näkemystä, että salutogeeniset tekijät ovat merkkejä nuorten subjektiivisesta hyvinvoinnista.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Starttipajatoiminnalla pyritään nuoren sosiaaliseen vahvistumiseen. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää kuinka Starttipajatoiminta vastaa tähän nuorten näkökulmasta ja samalla saada nuorilta ajatuksia toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksella haetaan myös näkemyksiä nuorten kuntapalveluiden tämän hetkisestä tilanteesta ja luodaan nuorille mahdollisuus osallistua kuntapalveluiden arviointiin ja kuntapalveluiden kehitysajatusten esittämiseen kunnan päättäjille.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaista tukea nuori on saanut sosiaaliseen vahvistumiseen ja elämänhallintaan Mäntsälän Starttipajatoiminnasta?
2. Kuinka Starttipajatoimintaa tulisi kehittää?
3. Millaisia kuntapalveluita ja millaista tukea nuoret toivovat ja tarvitsevat?

Tällä hetkellä nuorten tilanne ja erityisesti työttömyyden lisääntyminen puhututtaa paljon. Vuonna 2013 syntyneellä nuorisotakuulla pyrittiin vastaamaan nuorisotyöttömyyteen ja syrjäytymisen ehkäisyyn, mutta nuorisotakuu ei ole toiminut odotetulla tavalla. Työttömyys on jatkanut kasvuaan jo pidemmän aikaa. Starttipaja vastaa osaltaan nuorisotakuusta ottamalla nuoria kuntouttavaan työtoimintaan ja tavoittelemalla nuorten voimaantumista. Jotta palvelu vastaisi nuorten tarpeeseen parhaalla mahdollisella tavalla, on paras kysyä nuorilta kokemuksia ja ajatuksia Starttipajatoiminnasta. Tutkimusta varten on haastateltu kuutta Starttipajanuorta. Haastatteluilla pyritään löytämään vastaus kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

Keski-Uudenmaan Nuorisotakuun kuntakokeilu ja Keski-Uudenmaan Ohjaamo-hanke pyrkivät rakentamaan kokonaiskuvaa nuorten palvelurakenteesta ja luomaan sen pohjalta yhteisen Ohjaamo-mallin, jonka avulla nuorten palvelut saataisiin toteutettua parhaiten nuorten tarpeita vastaavaksi. Ohjaamo-hankkeen myötä ympäri Keski-Uudenmaan kuntia on järjestetty nuorten kuulemistilaisuuksia. Kuulemistilaisuuksissa nuoret saavat kertoa kunnan päättäjille mielipiteitään ja kehittämissuhteita nuorten palveluista. Näin nuoret saavat kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja heidän esittämänsä kehitysajatukset menevät suoraan kuntapäättäji-
le. Toteutan osana opinnäytetyötäni Mäntsälässä nuorten kuulemisen, jolla halutaan kuulla nuorten toiveita ja ajatuksia Mäntsälän kuntapalveluista. Tällä haetaan vastausta kolmanteen tutkimuskysymykseen, nuorten palvelutarpeeseen. Nuorten näkemyksiä voidaan käyttää myös pohjana Mäntsälän paikallista ohjaamo suunnitellessa.

4.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimuksellinen kehittämistyö lähtee liikkeelle tutkimiskohteen tunnistamisesta ja siihen liittyvien tekijöiden ymmärtämisestä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 24). Tavallisesti arvioinnissa tarkastelu kohdistuu johonkin ihmisiä koskevaan ohjelmaa, interventioon tai palveluun (Robson 2001, 18). Tässä opinnäytetyössä arviointi kohdistuu nuorten näkemyksiin kuntapalveluista, kokemuksiin Starttipajatoiminnasta ja pajatoiminnan antamaan tukeen sosiaalisessa vahvistumisessa sekä nuorten ajatuksiin kehitystarpeista.

Tutkimusaineiston keruu on suoritettu nuoria haastatellen, nuorten kuntapalveluarviointia käyttäen sekä nuorten kuulemistilaisuudessa nuoria kuullen. Kyseessä on laadullinen arviointitutkimus, jossa käytetään yhtenä osana määrällistä työkalua. Tutkimus sisältää myös osallistavia menetelmiä. Nuorilta kysytään mielipiteitä ja kokemuksia Starttipajan toiminnasta ja sen mielekkyydestä. Nuoret kertovat myös Starttipajalta saamastaan avusta ja tuesta sekä siitä, vastasiko heidän odotuksiinsa ja tavoitteisiinsa. Lopuksi nuorilta toivotaan kehitystarpeita niin Starttipajatoimintaan kuin myös yleisellä tasolla Mäntsälän kunnan nuorten palveluihin. Haastattelun etuja on muun muassa suorassa vuorovaikutuksessa oleminen haastateltavan kanssa, jolloin haastateltavan motivoiminen on helpompaa ja kysymyksiä sekä vastauksia voidaan tarkentaa Hirsjärvi & Hurme (2010, 34-36). Etenkin, kun haastattelun kohteena on nuoret, saa nuorilta laajemmat vastaukset haastatteluilla kuin esimerkiksi kyselylomakkeilla.

Nuoret kuntapalveluita arvioimassa -lomakkeella (Liite 2) sekä nuorten kuulemistilaisuudella on kerätty aineistoa siitä kuinka nuoret näkevät kuntapalveluiden riittävyyden ja kuinka palveluita heidän mielestään tulisi kehittää. Kuntapalveluarviointilomake on määrällinen työkalu, jossa on laskettu nuorten kuntapalveluille antamat arvot ja niiden keskiarvo. Varsinaista kvantitatiivista analyysia vastauksista ei ole kuitenkaan vastaajien pienen määrän vuoksi tehty. Keskiarvojen laskemisella kuvataan vastausten painottumista samanmielisyys-erimielisyys akselilla.

Laadullisessa tutkimuksessa tiedonintressinä on selittää ihmisen toimintaa koskevien päämäärien ymmärtämisen avulla. Laadullinen tutkimus on subjektiivista, jolloin tutkimuksen valintaan, tulkintoihin ja johtopäätöksiin vaikuttaa tutkijan oma halu, ihanteet, uskomukset ja arvot. (Vilkkä 2009, 50-51.)

Tiedonintressiteorian mukaan tietämisellä on kolme yhteiskunnallista intressiä: tekninen, praktinen sekä kriittis-emansipatorinen. Tekninen tiedonintressi koskee luonnontieteitä/ -tapahtumia ja niiden kausaalisuhteita sekä ihmisen tarvetta ohjailla niitä. Praktinen intressi koskee ymmärrystä ihmisenä olemisesta, yhteiskunnasta, historiasta, sivistyksestä ja kulttuurista. Praktis-hermeneuttisessa tiedonintressissä otetaan huomioon ihmisen toiminnan erityis-

luonne, jota ei voida ymmärtää vain syy-seuraussuhteiden kautta, vaan on tulkittava ihmisten asettamia päämääriä, inhimillistä toimintaa. Kriittis-emansipatorisen tiedonintressin tarkoitus on vapauttaa ihminen pakottavista ja itsestään selvinä pidetyistä ajatusmalleista. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 42-47.) Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtävään hermeneuttiseen tiedonintressiin. Nuorten kokemukset ja näkemykset ovat tärkeitä osoittimia arvioitaessa vaikuttavuutta ja kehittäessä toimintaa jatkossa. Tutkijan omat kokemukset eivät kuitenkaan voi täysin olla vaikuttamatta tutkimuksen etenemiseen ja tulosten tulkintaan.

Kriittinen teoria sisältää useita erilaisia filosofioita, kuten uusmarxismi, feminismi, materialismi ja osallistuvan tutkimuksen filosofia. Yhteistä näille filosofioille on, että todellisuus muovautuu ja tarkentuu sosiaalisten, poliittisten, kulttuuristen, ekonomisten, eettisten ja sukupuoleen liittyvien tekijöiden kautta. Tutkija ja tutkittava ovat toisiinsa sidoksissa, jolloin tutkimustieto syntyy tutkijan ja tutkittavan dialogin kautta eivätkä tutkijan arvot voi olla vaikuttamatta tutkimuksen lopputulokseen. (Metsämuuronen 2005, 201.) Tässä tutkimuksessa yritetään saada käsitys kuinka nuoret näkevät Starttipajatoiminnan ja kokivatko he saaneensa toiminnasta tukea elämänhallintaan. Vaikka tutkija yrittää lähteä tyhjältä pöydältä kuuntelemaan nuorten tarinoita, on taustalla kuitenkin aina arvoja ja ennako-odotuksia, jotka johdattavat tutkimuksen suuntaa. Olettamukset ovat ohjanneet tutkijan työtä jo tutkimuskysymyksiä laatiessa ja haastatteluteemoja pohtiessa. Toisaalta taustalla on myös pyrkimys hylätä vanhat uskomukset ja kuulla mitä nuorilla on sanottavanaan, aktivoida nuoria itseään koskevien asioiden muuttamiseksi.

Prosessien arviointi voi auttaa ymmärtämään palvelun vaikuttavuutta ja antaa osviittaa toiminnan kehittämiseksi. Pääasiassa aineisto perustuu kvalitatiivisen aineiston keräämiselle. Hyvin vaatimattomankin arvioinnit voivat antaa tietoa ongelmista ja tuoda esiin mahdollisia ratkaisuja niiden voittamiseksi. Voidakseen antaa ehdotuksia toiminnan parantamiseksi, on tutkijan ymmärrettävä kuinka palvelu toimii. (Robson 2001, 98-100, 105, 107-108.) Tässä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään Starttipajan toimintaa nuoria kuullen. Menetelmät ovat niin laadullisia (haastattelut), määrällistä (kuntapalveluiden arviointilomake) kuin toiminnallisia (nuorten kuuleminen).

Määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen kiinnostus kohdistuu mitattaviin ja numeerisesti ilmaistaviin ominaisuuksiin. Luokittelut sekä syy-seuraussuhteet kiinnostavat määrällistä tutkimusta. Ilmiötä halutaan ja voidaan kuvata määrin, paljouksin ja numeroin, jolloin täytyy pohtia, kuinka voidaan määrittää mitattaviksi tulevat ominaisuudet. Määrällisen tutkimuksen ideana on saada luonteeltaan yleistä, yleistettävissä olevaa tietoa, jota edustaa muun muassa keskiarvon käsite, joka ei kerro mitään yksittäisistä tapauksista. Keskeisiä käsitteitä on tilastoyksikkö, otos ja näyte. (Anttila 2006, 233-236.) Tämän tutkimuksen määrällinen osuus keskittyy nuoret kuntapalveluita arvioimassa lomakkeeseen, jossa nuoret antavat arvoja kunta-

palveluita koskeville väittämille. Nuorten vastauksista lasketaan keskiarvo, jonka perusteella eri ryhmien arvioita kuntapalveluista voidaan vertailla keskenään samaa mieltä - eri mieltä akselilla. Varsinaista määrällistä tutkimusta ei pienestä vastaajamäärästä johtuen voida tehdä. Nuorten kuntapalveluarviointi on tehty samalla pohjalla muissakin Keski-Uudenmaan kunnissa.

Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi sekä erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Haastattelun ja kyselyn idea on yksinkertainen; haluessamme tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii tietyllä tavalla, on syytä kysyä asiaa häneltä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73-74.) Tähän tutkimukseen on haastateltu kuutta Starttipajatoiminnassa mukana ollutta nuorta puolistrukturoidun teema-haastattelun avulla. Puolistrukturoituun haastatteluun haastattelija on valinnut valmiiksi pääkohdat, mutta voi vapaasti vaihdella sanamuotoja ja kysymysten järjestystä palaten haastattelun lopussa käsittelemättä jääneisiin aiheisiin (Robson 2001, 137). Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joiden varassa haastattelu etenee (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47-48).

Haastatteluteemat ovat syntyneet elämänhallinnan komponenttien pohjalta sekä Starttipajan tavoitteelliseen etenemiseen pohjaten, pyrkien selvittämään kokevatko nuoret Starttipajatoiminnan tukeneen heitä elämänhallinnassa ja sosiaalisessa vahvistumisessa. Haastatteluissa edettiin Valtakunnallisen työpajayhdistyksen Starttivalmennuksen työskentelyprosessin vaiheiden mukaan: 1) Starttivalmennuksen aloitusvaihe, 2) Starttivalmennuksen tavoitteiden mukaisen työskentelyn vaihe ja 3) Starttivalmennuksen lopetus ja jatkokolkujen vaihe (Huomonen, Hilpinen, Kiviranta & Välimaa 2012, 21). Nuoret saivat ensin kertoa pajalle tulon syistä ja odotuksista. Tämän jälkeen pohdittiin Starttipajatoimintaa ja kuinka nuoret kokivat sen. Nuoret kertoivat millaisia tavoitteita heillä oli pajajaksolle ja toteutuivatko tavoitteet. Haastattelussa pohdittiin myös elämänhallinnan ja sosiaalisen vahvistamisen tukea. Lopuksi nuori kertoi mihin hän siirtyi Starttipajalta ja saiko hän tukea pajalta lähdön jälkeen. Nuorilta toivottiin myös kehitysajatuksia Starttipajatoimintaan ja Mäntsälän kunnan nuorten palveluihin. Haastattelurungosta (liite 1) käy ilmi teemat. Teemahaastattelun tukena on käytetty apukysymyksiä varmistamaan, että kaikki teemat tulee käsiteltyä haastattelujen aikana.

Haastatteluista pyrittiin luomaan rento tilanne, jossa ei noudatettu tiukkaa kaavaa. Haastattelut nauhoitettiin nuoren luvalla, jotta haastattelijan ei tarvinnut tehdä muistiinpanoja vaan hän sai keskittyä nuoren kanssa keskusteluun. Nuori sai kertoa omin sanoin ja omissa järjestyksessä kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Haastatellut nuoret ovat täysi-ikäisiä vielä pajalla olevia tai pajajakson jo lopettaneita, erilaisista lähtökohdista olevia nuoria. Kun tutkimusaineisto on saavuttanut kylläntymispisteen eli saturaation, alkaa tutkimusaineiston peruslogiikka toistaa itseään eikä lisäaineisto tuo enää uutta tietoa tutkimusongelmaan (Vilkkä 2009, 127).

Toinen aineistonkeruumenetelmä liittyy nuorten kuulemiseen. Nuorten kuulemisen sekä kuntapalveluiden arviointien pohjalta, voidaan kehittää kunnassa nuorten palveluita ja koota tarvittavat asiantuntijat nuorten matalankynnyksen ohjaamopalveluun. Keski-Uudenmaan Nuorisotakuun kuntakokeilun ja Ohjaamo Keski-Uusimaa -hankkeiden myötä Keski-Uudenmaan kunnissa on pyydetty nuoria arvioimaan kuntapalveluita, jonka jälkeen arvioinneista on koottu puheenvuorot kuntapäätäjille. Nuorten kuuleminen lähtee liikkeelle nuorille toteutetusta kyselystä nuoret kuntapalveluita arvioimassa (Liite 2). Mäntsälän osalta nuorten kuntapalveluiden arviointi on kerätty etsivän nuorisotyön nuorilta, Starttipajatoiminnan nuorilta sekä Mäntsälän Keudan oppilaskunnan täysi-ikäisiltä nuorilta. Kun eri nuorisoryhmiltä oli kerätty kuntapalveluiden arvioinnit, keskusteltiin erityisesti nuoria koskevista teemoista ja keskusteluiden pohjalta luotiin nuorille puheenvuorot, jotka he saivat esittää kuntapäätäjille.

Nuorille järjestettiin nuorten kuulemistilaisuus, jossa nuoret saivat keskustella kunnan päättäjien kanssa nuorten palveluiden nykytilasta ja kehitysajatuksista. Kuulemistilaisuuteen kutsuttiin nuorisoryhmät, jotka olivat valmistelleet puheenvuorot, sekä kunnan päättäjiä eri lautakunnista ja nuorten asioista kiinnostuneita työntekijöitä eri organisaatioista. Kuulemistilaisuuden myötä nuorille haluttiin antaa tunne, että heitä kuunnellaan. Nuorten kuulemisen pohjalta toivotaan myös palveluita kehitettävän nuoria paremmin palveleviksi. Nuoret kuntapalveluita arvioimassa- lomake on luotu yhteiseksi Keski-Uudenmaan kunnille, tätä tutkimusta varten sen on toimittanut Keski-Uudenmaan kuntayhdistyksen hankepäällikkö Anu Vesterinen. Nuorten kuulemistilaisuuden toivotaan avaavan myös käsitystä siitä, ketkä asiantuntijat paikallisessa Ohjaamossa tulisi olla mukana.

4.3 Aineiston analyysi

Aineiston litteroinnin tarkkuus riippuu paljon siitä, mitä tutkimuksella tavoitellaan ja mitä lähestymistapoja tutkimuksessa käytetään. Analyysitavan, -välineiden sekä tutkimuksen tavoitteen antaessa periksi, voidaan aineistolle tehdä osittainen litterointi. Osittainen litterointi voi noudattaa esimerkiksi tutkimuksen teema-alueita. Litteroinnin tulee kuitenkin vastata haastateltavien sanomaa ja merkityksiä, haastateltavien puhetta ei saa litteroinnissa muokata. Litterointi edellyttää myös litterointisymbolien käyttöä, jotka tulee mainita tutkimustekstissä. (Vilka 2009, 115-117.) Nuorten haastattelut litteroitiin haastattelujärjestyksessä kokonaan sanatarkasti, mutta ilman jokaisen äänähdyksen tai hymähdyksen huomioimista. Analysointi lähtee liikkeelle litteroidun aineiston lukemisella useaan kertaan, jonka jälkeen sitä pyritään luokittelemaan ja löytämään yhteyksiä taustateoriaan. Tämän jälkeen palataan kokonaisuuteen, tulkintaan ja kytketään ilmiötä käytettyihin teorioihin tai hahmotetaan teoriaa uudestaan. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 99.) Haastatteluaineistoa luettiin useaan

kertaan ja lukiessa yliviivattiin tutkimuksen teemoihin ja käsitteisiin liittyviä ilmaisuja. Lukeminen helpotti aineiston teemoittelua sekä auttoi löytämään yhtäläisyyksiä ja eroja.

Teemahaastattelun yleisin analyysitapa on teemoittelu ja tyypittely. Teemoittelussa nostetaan aineistosta esiintyviä teemoja aineistojen sitaatteja käyttäen. (Viinamäki & Saari 2007, 41.) Teemoittelussa tarkastellaan useammalle haastattelulle yhteisiä aineistossa esiintyviä ilmiöitä, jotka voivat liittyä haastatteluteemoihin, mutta voivat olla yllättäviäkin asioita. Tyypittelyssä pyritään ryhmittelemään asiat yhteisten piirteiden mukaan. Tyypittelyn tavoite on sijoittaa haastateltavat useampaan tyyppiin kehittämistehtävän kannalta tärkeiden asioiden kannalta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 99-100.) Tyypittelyllä tarkoitetaan aineistossa esiintyvien tyyppillisten vastausten konstruoimista. Tutkijan on nostettava aineistosta esiin keskeiset asiat. Aineiston läpikäyntiä helpottaa muun muassa aineiston koodaaminen, kvantifiointi ja aineiston pilkkominen teemoittain. (Viinamäki & Saari 2007, 41-43.) Haastatteluaineistossa esiin nousseiden ilmiöiden tarkastelu toisiinsa suhteutettuna on olennainen osa analyysia. Ilman yhteyksien tarkastelua analyysi jää puolitiehen ja ulkokohtaiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 174.) Haastatteluaineisto on teemoiteltu haastattelun pohjana olleiden teemojen mukaan. Pääteemoiksi nousi nuoren tilanne Starttipajajakson alkaessa, Starttipajan aikana ja Starttipajajakson päättyessä. Näiden pääteemojen alle koottiin nuoret näkemykset ja kokemukset Starttipajasta. Jokaisesta haastattelusta etsittiin teemaa koskevat vastaukset ja liitettiin ne teemojen alle. Näin nuorten vastauksia voitiin tarkastella kokonaisuutena.

Esimerkki teemoittelusta: ”Siis ei nyt silleen, mut siis toi työasemajuttu niin siel pitäis olla enemmän ohjattuu. Et ois sit oikeesti sitä tekemistä, ettei se sit oo lorvaamista.” (N1). Lähdin alleviivaamaa nuorten vastauksista käsitteitä, jotka liittyivät kysymyksiin, teemoihin ja tutkimuskysymyksiin. Tässä on kyse Starttipajatoiminnan kehitysjatoksista. Lopuksi koostin kuviot nuorten vastauksista selkiyttämään haastatteluaineiston tulosten tarkastelua.

Kuntapalveluiden arviointi kerättiin kolmelta pieneltä ryhmältä, arviointi lomakkeista laskettiin keskiarvo kunkin ryhmän osalta ja luotiin niiden pohjalta päätelmiä. Analyysi alkoi kunkin ryhmän vastausten keskiarvojen laskemisella. Laskeminen tuotti ongelmia väittämien muotoilun ja sitä kautta vastausten tulkinnan vuoksi. Esimerkiksi väittämä: ”Nuoret tietävät, mitä tehdä, kun tarvitsevat apua”. Jos nuori on vastannut 0, voimmeko päätellä, että hän ei asu Mäntsälässä eikä tiedä asiasta mitään, vai onko palvelun tiedottaminen hoidettu niin huonosti, etteivät Mäntsäläläiset nuoret tiedä siitä. Toinen vastaava väittämä: ”Nuorten palvelut ovat järjestetty selkeästi ja niistä saa riittävästi tietoa”, jos arvoksi on annettu 0, en tiedä tästä asiasta mitään, antoi tämä tulkinnan mahdollisuuden sille, että asiat ovat todella huonosti järjestetty. Keskiarvolaskuista ei voinut jättää pois nolla vastauksiakaan, koska sehan tarkoittaa että nuoret eivät tiedä mistä haetaan apua eikä palveluista saa tietoa, koska kysei-

set nuoret eivät tiedä siitä mitään. Arviointilomake oli epäselvä niin vastaajien kuin tutkijan-kin kannalta, joka jättää tulkinnan varaa analysointiin.

5 Tulokset

Tulokset koostuvat nuorten haastatteluista, nuorten kuntapalveluiden arvioinneista sekä nuorten kuulemistilaisuudesta. Haastattelut suoritettiin kesä-syyskuussa 2015. Haastateltavat olivat 19-25-vuotiaita nuoria. Puolet haastatelluista oli käynyt toisen asteen koulutuksen, puolella oli pohjakoulutuksena peruskoulu. Puolella nuorista oli takanaan kaksi tai useampia pajajaksoja ja jaksojen pituus vaihteli neljästä kuukaudesta vuoteen. Kaksi nuorta kertoi tullessa pajalle sosiaalitoimiston lähettämänä. Kaksi nuorta tuli te-toimiston lähettämänä, yksi sai kuulla Starttipajasta etsivältä nuorisotyöntekijältä ja yksi kuuli pajasta perhetutulta. Nuorilla oli omat verkostonsa pajan aikana muihin palveluihin, joista mainittiin kela, sosiaalitoimisto, te-toimisto, JMT, päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä perusterveydenhuolto. Valtaosa nuorista oli saanut sosiaalitoimistosta toimeentulotukea.

5.1 Starttipajakson aloitus

Nuorilla oli pajalle tullessaan erilaisia elämäntilanteita: ongelmia työnhaussa, arkirytmiksi sekaisin, jolloin nuori nukkui päivät ja valvoi yöt, koulusta tai työpajatoiminnasta oli poissaoloja, eräs kertoi olleensa rappiolla ja osa nuorista oli vain syystä tai toisesta jäänyt kotiin. Kaikki nuoret, joilla oli vain peruskoulu pohjakoulutuksenaan olivat jättäneet opinnot kesken ja sen jälkeen juuttuneet kotiin.

”Alko vähän tulla sellanen loppuun palanu olo, sit ei jaksanu sillon” (N4)

He olivat olleet palveluiden ulkopuolella puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Pisimpään kotona ollut nuori oli käynyt armeijan koulun päättämisen jälkeen, joten varsinaista toimeentulomutta hänellä kertyi vain vuoden verran. Kukaan heistä ei hakenut töitä.

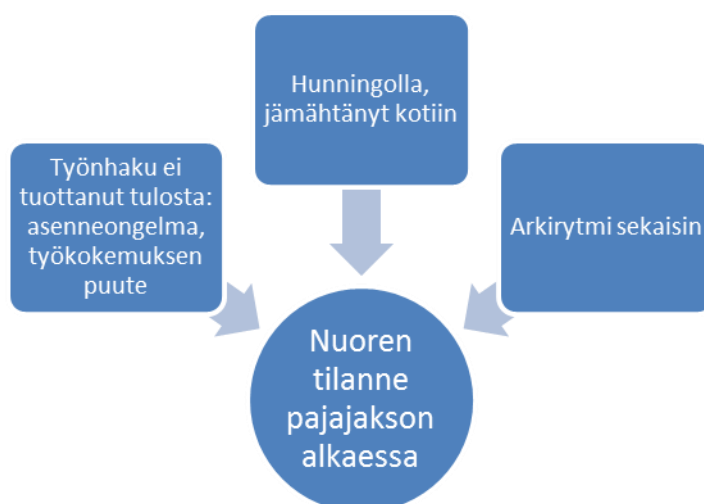
Kaksi koulutetuista nuorista oli ollut työttömänä vuoden ennen pajalle tuloa. Aktiivinen työnhaku ei tuottanut tulosta. Nuoret arvelivat työnsaannin ongelmana olevan, että heillä olisi pitänyt olla enemmän työkokemusta. Arkirytmiksi oli nuorilla niin sekaisin, että he valvoivat yöt ja nukuivat päivät.

”No ei ainakaan, tai ainakin oli paikat varmaan täytetty kaikki ne, et piti olla varmaan enemmän kokemusta.” (N2)

Yksi ammattikoulun käynyt nuori on ollut Starttipajalla useita jaksoja neljän vuoden aikana. Hän pääsi töihin ammattikoulusta valmistumisen jälkeen, mutta ajoittain töitä ei ole ollut, jolloin hän on ollut jaksoja pajalla. Hän kertoi ongelmana omassa työhaussa olevan ”asenneongelma”.

Starttipaja toiminta oli juuri alkanut Mäntsälässä, kun yksi nuorista 16-vuotiaana aloitti ensimmäisen pajajaksonsa. Pajalla hän kävi jaksoittain ja pajajaksoon kuului työharjoitteluita eri paikoissa. Poissaolojen vuoksi harjoittelu kuitenkin katkesi pariin kertaan, eikä nuorta enää otettu takaisin samaan harjoittelupaikkaan.

”Öö, no silloinki se oli niinku vähän silleen jaksottain, et olin niinku työharjoittelussa silloinkii. Tai tos Sport netissä, joku neljä kuukautta ainaki yhteensä ja sit olin Saarella ja saarel mul keskeyty se työharjoittelu varmaan pariinki kertaan ja sit ne ei enää ottanu mua sinne. Sit mä olin vissii vähän hunningolla ja sit mä oon aina tullu takas tähän ja ollu aina hetken tässä ja...” (N1)

Kuvio 1: Nuoren tilanne pajajakson alkaessa

Nuorten odotukset pajajaksosta liittyivät arjenhallintaan ja kaksi nuorta odotti saavansa tukea koulu- tai työpaikan hakuun.

”No se et pääsis kouluun tai löytäis duunii helpommin. Tai et löytäis vähän jotain innostusta täältä, kannustusta.” (N1)

Kolmella nuorista ei ollut mitään odotuksia pajajakson suhteen, koska he eivät tieneet pajatoiminnasta mitään ennen Starttipajalle tuloa.

5.2 Starttipajalla

Haastatellut nuoret olivat olleet palveluiden ulkopuolella puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Syitä kotiin jäämiselle oli lähes yhtä paljon, kuin nuoriakin, jonka vuoksi myös tavoitteet pajajaksolle vaihtelivat suuresti. Toiminta oli nuorten mielestä pääasiassa mielekästä, mutta jokaisella nuorella oli omat intressit omien mieltymysten mukaan. Kun toinen pitää ryhmätöistä ja yhteisöllisyydestä, vetäytyy toinen mieluummin yksin eikä kaipaa ihmisiä ympärilleen. Onnistumisia ja osallisuuttakin koettiin pajatoiminnan aikana.

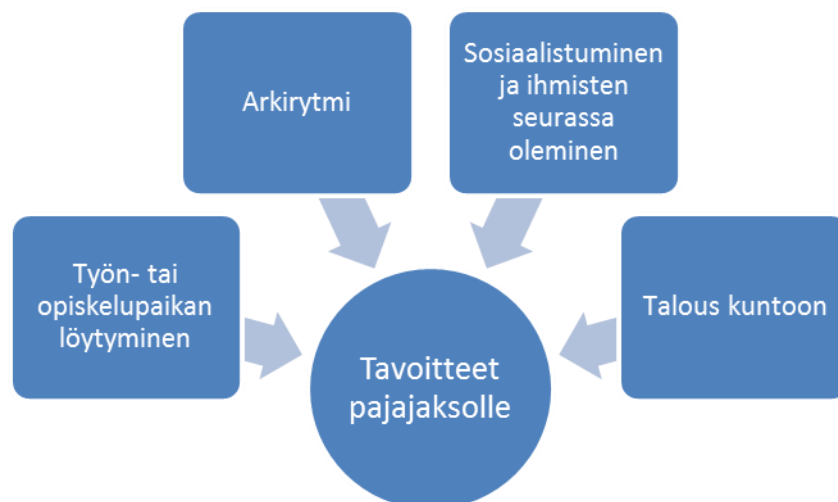
Nuorilla oli erilaisia tavoitteita pajajaksolle riippuen koulutustausta sekä sen hetkisestä elämäntilanteesta. Jokaisella oli kuitenkin ensisijaisena tavoitteenaan koulu- tai työpaikan haku sekä arkirytmien saaminen. Yksi ammattikouluttamattomista nuorista toivoi saavansa apua kesätöiden hakuun, mutta päätavoitteenaan hänelläkin oli kouluun pääsy sekä rytmien saaminen.

”No se et täst just pääsee etenemään johku duuniin, työharjottelun kouluun, no täl hetkel et pääsis kouluun.” (N1)

Kaikilla ammattikoulun käyneillä nuorilla oli tavoitteenaan työpaikan löytäminen. Yksi heistä sai lyhyen työjakson Starttipajan tuella. Yksi jo koulutuksen omaava nuori toivoi myös pääsevänsä opiskelemaan, koska opintojen suorittamisesta oli kulunut jo aikaa eikä kyseinen ala kiinnostanut häntä enää. Eräs nuori oli asettanut tavoitteekseen sosiaalistumisen ja ihmisten seurassa olemisen.

”Kyl se on semmost niinku.. et no.. et niinku yrittää pystyy olla ihmisen seurassa ja sillee...” (N3)

Yksi nuorista kertoi tavoitteekseen saada asiat paremmin kulkemaan. Tarkennusta kysyttäessä hän kertoi, että toivoi saavansa talouden kuntoon. Hän kertoi haaveilevansa työpaikasta, jossa viihtyy, mahdollisesti ”konehommien” parissa.

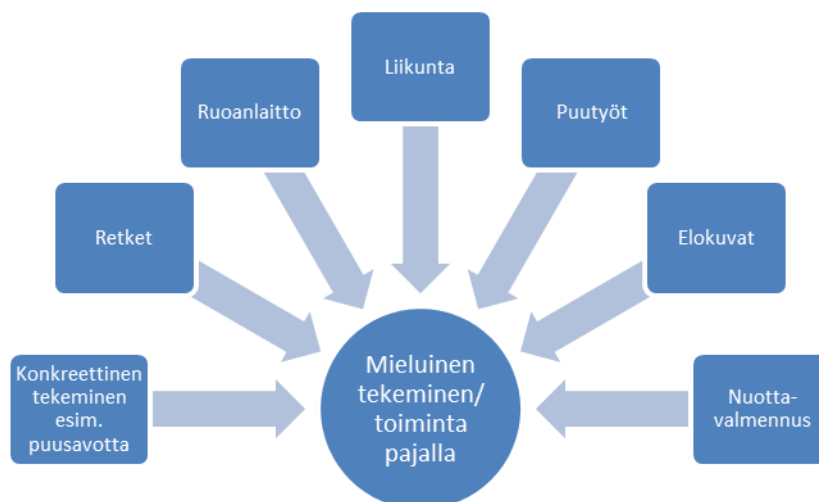
Kuvio 2: Tavoitteet pajajaksolle

Nuoret kertoivat pajatoiminnan olevan pääasiassa mieleistä. Eräs nuori kertoi, että alkuun pajalla ei juuri ollut tekemistä, mutta koki pajatoiminnan kehittyneen koko ajan parempaan suuntaan. Mieluisimmiksi tekemisiksi nuoret listasivat ruoanlaiton, retket, liikunnan ja elokuvi-
en katsomiset.

Mukavaksi tekemiseksi koettiin myös puutöiden tekeminen sekä tutustumiset eri paikkoihin ja eri lajeihin. Kaksi nuorista kertoi parhaaksi muistokseen pajajaksolta Nuotta-valmennuksen Nurmeksessa, Hyvärilän nuoriso- ja matkailukeskuksessa.

”Kyl se aika paljon se, olikse Nuotta-valmennus, ni opetti.” (N5)

Eräs nuorista nautti Starttipajan toiminnasta eniten, kun pääsi oikeasti tekemään jotakin konkreettista. Parhaiten erään haastateltavan mieleen oli jäänyt metsäsavotalla oleminen. Toisen nuoren mieleen metsäsavottapäivä oli jäänyt ikävimpänä muistona pajatoiminnasta.

Kuvio 3: Mieluinen tekeminen/ toiminta Starttipajalla

Kaksi nuorta ei kokenut oppineensa arjenhallintataitoja pajajakson aikana. Eräs nuori kertoi oppineensa ruoanlaittotaitoja. Yksi haastatelluista kertoi oppineensa paljonkin, mutta ei osannut eritellä oppimaansa. Neljä nuorista kertoi saaneensa arkirytmien kohdilleen Starttipajan tuella. Päivärytmiin kerrottiin helpottaneen arkea ja antaneen tekemistä päiviin.

”No enemmän se päivärytmi, se antaa omalla tavallaan semmosta jotain tekemistä aamupäivälle, ku tavallisesti jos sul ei oo mitään silloin ku sä oot työttömänä ni sä nukut siihen puolille päiviin.” (N 6)

Viisi haastatelluista nuorista koki, että Starttipaja on hyvä juuri näin ja tällä määrällä nuoria. Yhden nuoren mielestä nuoria saisi olla enemmänkin, koska lähes joka päivä joku nuori jättää tulematta Starttipajalle.

”Se riippu ihan päivästä, ku tota aika monet jätti tulematta useina päivinä ni se on vähän hankala miettii. Ehkä muutama enemmän vois olla ihan niitten pois-saolojen takia, koska harvoina päivinä oli täys porukka. Ehkä niinku kaks tai kolme enemmän.” (N6)

Pääasiassa koettiin mieluisaksi, että pajalla on sopivassa suhteessa yksilö- ja ryhmätöitä. Yksi nuori kertoi toimivansa mieluiten yksin, eikä pitänyt ryhmätöistä. Eräs nuori arvosti yksilöohjausta erityisesti työhakemusten ja cv:n laatimisessa. Kaikki nuoret kertoivat saaneensa yksilöaikaa riittävästi silloin kun halusivat. Useimmat eivät kokeneet sitä tarvitsevansa.

Ryhmähenki koettiin pääosin hyväksi Starttipajaryhmän sisällä. Yksi nuorista kertoi, että ryhmähenki voisi olla parempikin, mutta tarkensi, ettei Starttipajaryhmäläisiltä voi luottamusta

tavallaan vaatiakaan. Kaksi nuorista koki pajajakson alussa olleen vaikeaa luottaa ryhmäläisiin, mutta ajan kanssa ryhmähenki kasvoi ja ryhmätyöt tukivat ryhmässä toimimista. Starttipajaryhmässä koettiin olevan yhteisöllisyyttä, mutta pääasia nuorten mielestä oli, että kaikki tulevat toimeen keskenään.

Kuvio 4: Yksilöaika/ -työt vs. ryhmätyöt

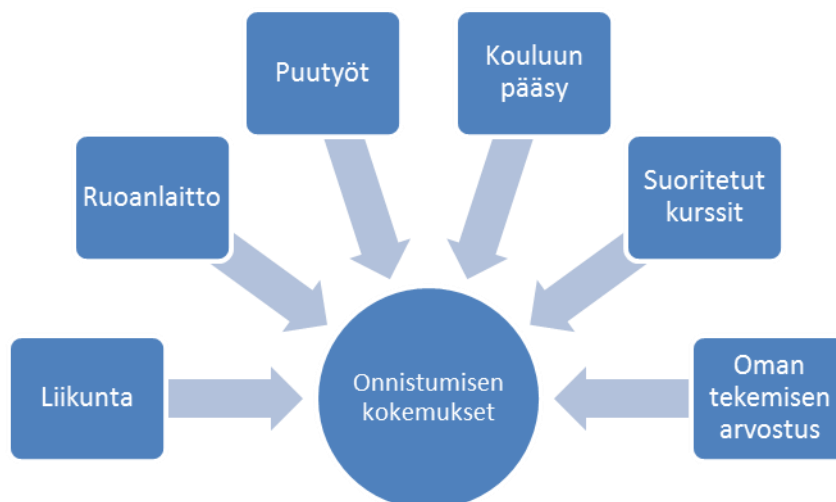
Nuoret kertoivat saaneensa onnistumisen kokemuksia muun muassa liikunnasta, ruoan laittamisesta ja puutöistä. Eräs nuori koki onnistumista saadessaan koulupaikan, mutta jatkoi kertomalla harmituksestaan koulun kesken jäämisestä. Liian pitkä matka vaikeutti koulussa käyntiä, jonka vuoksi se jäi kesken.

Yksi nuorista kertoi oppineensa arvostamaan omia tekemisiään pajalla toteutetun kyselyn avulla, jossa pohdittiin omia puoliaan.

”Joo kyl on ja sit sitä kautta oppinu arvostaa omii tekemisii, just tuol koulussa-kin nytte et... sitä ryhmähenkee mikä oli se Marin kaa tehtii se kyselyhomma.” (N5)

Onnistumisen kokemuksia antoi myös pajalla suoritettut kurssit sekä kouluun pääsy.

”No se järjestyksenvalvojakurssi oli yks ku siihen pääs ja ilmaseks vielä kaiken lisäksi. Ja sitten toinen oli se ku syksyllä pääs opiskelee.” (N6)

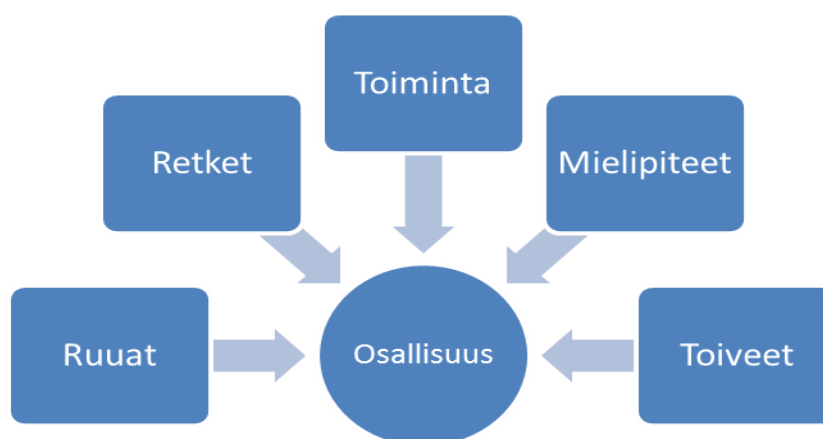

Kuvio 5: Onnistumisen kokemukset pajatoiminnassa

Neljä nuorista koki päässeensä suunnittelemaan pajatoimintaa tai osallistumaan suunniteluun. Nuoret kertoivat, että pajalla on kannustettu nuoria sanomaan mielipiteensä ja toiveita kysellään suunnitelmia tehdessä. Etenkin ruokia ja retkiä suunnitellessa nuoria otetaan mukaan suunnittelemaan.

”No siis kyllähän meiltä kyseltiin kaikki ruuat ja mitä halutaan syyä ja minne mennään retkille ja kaikki tää et kyl siin pääs osallistumaan.” (N6)

Kaksi nuorista toivoi, että osallisuutta voisi olla enemmänkin. Toinen heistä uskoi, että siitä voisi saada apua arjen tilanteisiin kotona ja osaisi suunnitella paremmin omia tekemisiään.

Kuvio 6: Osallisuus Starttipajalla

5.3 Starttipajan jälkeen

Pääsääntöisesti kaikki kokivat saaneensa tukea elämänhallintaan pajajaksolla. Starttipajan ollessa kyseessä, on tavoitteetkin pieniä, kuten arkirytmiksi ja koulun aloitus. Nuoret kokivat arkirytmien auttaneen muillakin elämän osa-alueilla, kun päiviin sai nukkumisen lisäksi muutaakin sisältöä.

Pajalta lähtiessään nuoret eivät kokeneet vastuun kuuluvan enää pajaohjaajalle, mutta uskoivat saavansa sieltä apua pyydettyä. Koulun lähteneet nuoret kertoivat vastuun siirtyvän koululle siinä vaiheessa.

Viisi nuorista kertoi Starttipajan auttaneen saamaan arkirytmiksi ja unirytmiksi kohdilleen. Eräs nuori koki päässeensä elämässä eteenpäin arkirytmiksi, koulupaikan ja työharjoittelun avulla. Hän on saanut motivaatiota koulun lähtöön ja löytänyt työharjoittelupaikkoja Starttipajan tuella.

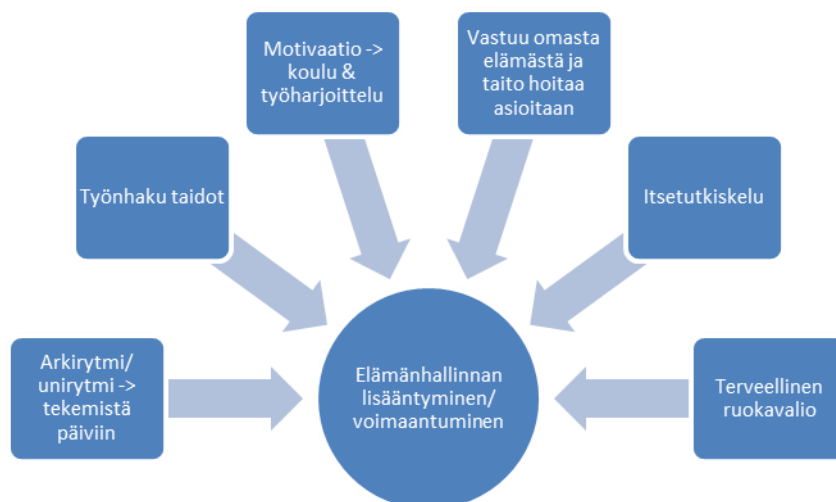
”Just saanu sen rytmin ja saanu sen koulupaikan ja oli toi työharjoittelu, et en mä ois yksinään päässy mihkään. Et oisin jämähtäny himaan.” (N1)

Kaikki kouluttamattomat nuoret kertoivat saaneensa tukea Starttipajalta koulupaikan hakuun. Yksi nuorista koki oppineensa ottamaan itse vastuuta elämästään ja hoitamaan asioitaan.

”Kyl täst on niinku apuu ollu täst, oppinu ite niinku vastuuta sillee” (N5)

Koulutetut nuoret kokivat saaneensa tukea työnhakuun muun muassa päästessään tapaamaan työnhakuvalmentajaa sekä oppiessaan työnhakutaitoja. Pajatoiminnan koettiin antavan tekemistä päiviin ja arkirytmiksi kohdilleen. Työttömänä kotona ollessaan päivät menee nukkumiseen, eikä työhakemuksiakaan jaksaa lähettellä. Eräs nuori kertoi alkaneensa harrastamaan itsetutkiskelua ja syömään terveellisemmin Starttipajan aloittaessaan.

”No joo, et sai ylipäänsä lisää energiaa niihin hommiin siitä päivärytmistä, ja pysty sitten kumminkin hyödyntää sitä cv:n teko taitoo mitä täällä paranneltiin. Ylipäänsä ku oli tietoo sossun ja kelan hommista paljon enemmän. Kyl se autto.” (N6)

Kuvio 7: Elämänhallinnan lisääntyminen/ voimaantuminen Starttipajajaksolla

Nuoret eivät kokeneet tarvinneensa Starttipajalta tukea enää pajajakson päättymisen jälkeen. Kouluun lähteneet nuoret kokivat vastuun siirtyvän koululle pajalta lähtiessä. Eräs opintonsa suorittanut nuori uskoi saavansa jatkossa tukea TE-toimistosta. Kolme haastatelluista nuorista kertoi saavansa perheeltään tukea tarvittaessa. Yksi nuori kertoi hänellä olevan paljon läheisiä ystäviä, joille pystyy puhumaan vaikeistakin asioista. Voimaa arkeen antoi myös läheiset välit veljen kanssa, mutta veljelleen hän ei halunnut kertoa vaikeimpia asioitaan.

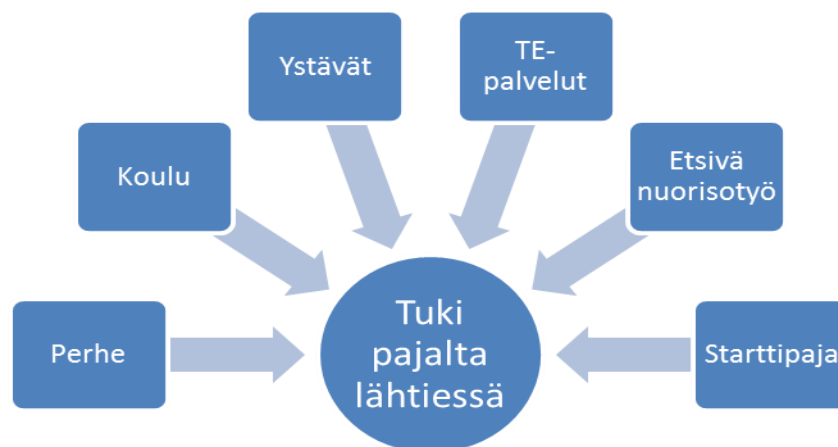
”Omalle broidillekaan mä en niinku jaksa mitään kertoa. Jättäny sen silleen niinku, vaikka nyt broidin kaa ollaan hirveen läheisii. Mut ei sitä niinku jaksa ikin tai viitti kertoo ees. Jotenki sitä nyt, et ei sitä nyt tarvi ees. Täs vaan mennää eteenpäin. Ja yritetään positiivisesti kattoo, ni kyl me broidin kans nauretaan ihan kaikelle.” (N3)

Eräs nuori koki saavansa tarvittaessa apua vielä Starttipajan ohjaajilta. Hänet oli saattaen ohjattu toisen tuen piiriin ja keskusteluista huokui luottamus tuen saantiin jatkossakin.

”Joo. Oon niinku kyselly facebookista viesteillä ja...
Kyl niinku ku tääl on nää tukiverkostot ja sit käytiin siel Helsingis siel etsivillä.
Perjataan on mul sinne uusiks aika, et täytetään noit lappuja ja sillee.” (N5)

Toinen nuori ei pyytänyt apua pajaohjaajilta enää kouluun lähtiessään, mutta uskoi saavansa tukea tarvittaessa ja pyydetessä.

”No ku mä lähin kouluun, ni en mä oikeen mitään tukee pyytänyt. Enkä sit oikein saanu, en mä tarvinnu sillon mitään. Kyl mä veikkaan et ois saanu tukee, jos ois pyytäny.” (N6)

Kuvio 8: Tuki Starttipajakson päätyttyä

5.4 Nuorten palveluiden ja Starttipajan kehitysideoita ja -tarpeita

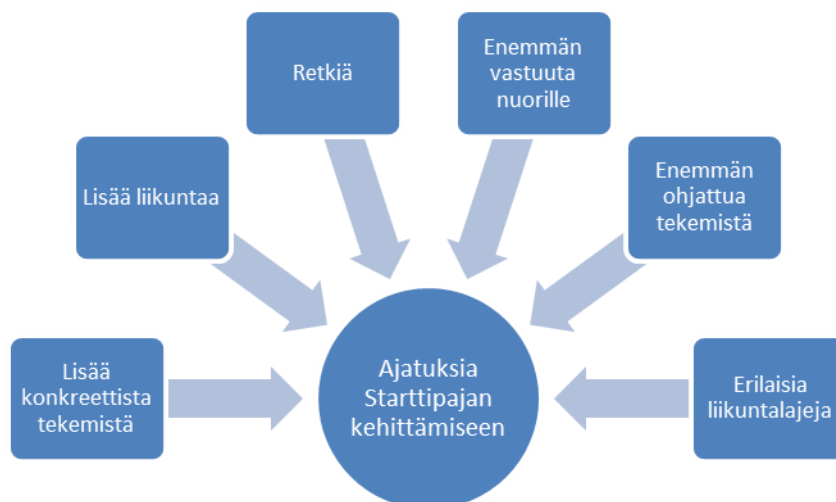
Useampi nuori ehdotti Starttipajan kehitystarpeeksi enemmän ohjattua toimintaa ja konkreettista tekemistä, etteivät päivät menisi lorvaamiseen.

”Siis ei nyt silleen, mut siis toi työasemajuttu niin siel pitäis olla enemmän ohjattuu. Et ois sit oikeesti sitä tekemistä, ettei se sit oo lorvaamista.” (N1)

Yksi nuorista koki pajajaksonsa aikana Starttipajan viikkorytmissä löytyvän toisinaan väljää, johon hän ehdotti esimerkiksi retkiä lähialueille. Eräs nuori ehdotti, että nuorille voisi antaa enemmän vastuuta omien asioiden hoidossa.

”No mul on sama mikä viimeks et sillee enemmän vastuuta et. Et ite pitäis sit soittaa kaikkialle ja... ja sit tottuu sillee, et jos et ikinä tee ite ni se on sillee...” (N5)

Yhdeltä nuorelta nousi toiveeksi erilaisten liikuntalajien kokeilu ja liikunnan lisääminen pajatoimintaan.

Kuvio 9: Nuorten ajatuksia Starttipajan kehittämiseen

Mäntsälän kunnan nuorten palveluista kysyttäessä yksi nuorista toivoi enemmän työntekijöitä nuorille aikuisille, jotka auttaisivat asioiden hoidossa

”Ja silleen niinku nuorille aikuisille suunnattu enemmän jengii joka niinku jee-sais noitten asioitten hoidos, et miten niinku eletään itsenäisesti. Et sen on niinku joutunu vähän itte opettelemaan. Ku on ollu niinku niin hukassa, ni se on ollu vähän hankalaa. Et oikeestaan nyt vast alkanu oppii, pikkuhiljaa.” (N1)

Hän kertoi, että 16-vuotiaana muuttaessaan omilleen, hän koki jääneensä ilman tukea itsenäistymisessä. Hän myös kertoi, ettei nuorille ole riittävästi asuntoja, jonka vuoksi hänkin vietti vuoden verran asunnottomana.

”N: no joku et niinku silloin ku ois tarvinnu itsenäistyy ni siihen ois ehkä enemmän tarvinnu jeesii, kämppä-asioitten kanssa ja tollasten. Se on tääl vähän hakuses vielä. Et nuoria ei niinku tueta oikeesti itsenäistyy täällä.

H: Mimmost tukee sä oisit tarvinnu siihen? Koska sä oot muuttanu omilles?

N: kuustoist vuotiaana

H: Okei, sä oot niin nuorena lähteny

N: Se oli silloin, se oli vähän sen kämpän kans silloinki ongelmii, et oltiin asunnottomana silloin vissiin vuoden verran. Ja silloin vast sanottiin sossus kova sana et nyt on pakko saada kämppä ni yhtäkkii sit löytyki niinku tukiasunto. Ja sielt sit asuntohakemuksii ja aika kauan sai kyl niinku oottaa et sai niinku mitää asuntoo.

H: Millast tukee sä sait siihen tukiasuntoon?

N: Ei siin ollu mitään.

H: Käviks siel sossu tai auttoks se jossain paperihommissa tai?

N: Ei, tai en ainakaan muista.

H: Okei,

N: Oiskohan se jonku kerran tai kaks käyny siinä. Mitähän me asuttiin siinä, en mä muista varmaan joku pari vuotta, mut ei ne siel käyny.” (N1)

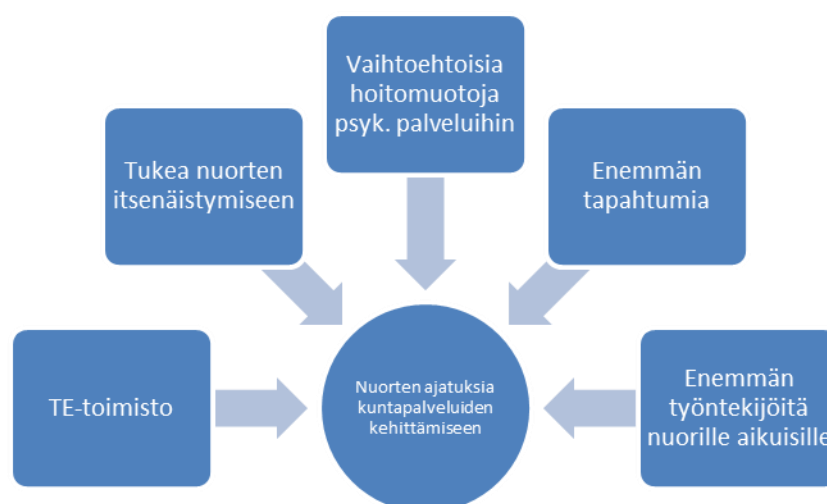
Eräs nuori kaipasi kunnan psykiatriisiin palveluihin vaihtoehtoisia hoitomuotoja, koska ei vuosien asiakkuuden jälkeen kokenut saavansa käyttämästään palvelusta enää tukea ongelmiinsa.

”Mut ei niit oikeen oo mitää, se on vaa tommost jutteluu. En mä enää oikeestaan käy ees tossa. Se on vaan samaa samaa, kokoajan samaa. Ei siit saa mitää hyötty enää. Kyl mun mieles niinku tommost erilaiset jutut, on jotenki aina niinku erilaist.” (N3)

Mäntsälän kunnan palveluihin toivottiin enemmän tapahtumia, mutta haastateltava epäili kuitenkin kerääkö ne tarpeeksi osallistujia nuorten keskuudesta.

Kaksi nuorta esitti toiveen saada Mäntsälään oma TE-toimisto, koska Järvenpäähän kulkiessa bussiliput vie suuren osa työttömän kuukausituloista.

”No se TE-toimisto nyt mainitsinki. Et ihan jo sen takii, et jos työtön lähtee käymään bussilla Jäkessä, niin se on semmonen 15€ melkein pä samantien. Se on aika paljon työttömän palkasta.” (N6)

Kuvio 10: Nuorten ajatuksia kuntapalveluiden kehittämiseen

5.5 Nuorten kuntapalveluiden arviointi

Kuntapalveluiden arviointiin otettiin mukaan kolme nuorten ryhmää: Starttipajanuoret, etsivän nuorisotyön asiakkaat sekä Mäntsälän Lukkarinpolun Keudan oppilaskunnannasta täysikäiset nuoret. Ensimmäisellä tapaamisella nuoret saivat täyttää Nuoret kuntapalveluita arvioimassa -lomakkeet (Liite 2). Nuorille selitettiin kuntapalveluiden arvioinnin tarkoitus ja kerrottiin tulevasta Nuorten kuulemistilaisuudesta, johon toivottiin myös osallistujia nuorten keskuudesta. Kuntapalveluiden arvioinnissa annettiin väittämille arvot 1-5 sen mukaan onko samaa (5) vai eri (1) mieltä väittämästä. Jos nuori ei tiennyt asiasta mitään, sai väittämä arvonsa 0. Kyseessä ei ole kvantitatiivinen analyysi, koska vastaajajoukot olivat pieniä. Tuloksista laskettiin keskiarvot, joka kuvaa vastausten painottumista samaa mieltä - eri mieltä akselilla. Väittämien alapuolella oli tilaa kirjoittaa kommentteja väittämistä ja mahdollisista kehitysideoista myös muihin kuin väittämässä esiintyviin asioihin liittyen. Nuorten kommenttikenttään kirjoittamista asioista luotiin puheenvuorot Nuorten kuulemistilaisuutta varten. Osa Starttipajanuorista oli alaikäisiä, joten heille annettiin lupalaput toimitettavaksi kotiin vanhempien allekirjoitettavaksi, jotta heidän vastauksiaan saadaan käyttää tutkimuksessa.

Ensimmäisenä kuntapalveluita arvioivat etsivän nuorisotyön asiakkaat. Etsivän nuorisotyön asiakkaille järjestettiin kesäkuussa 2015 seniorikahvila, joka on nuorisotalo toimintaa yli 18-vuotiaille nuorille. Seniorikahvilaan oli kutsuttu Mäntsälän etsivän nuorisotyön asiakkaita kahville, juttelemaan ja pelaamaan. Osallistujia oli viisi, niin tyttöjä kuin poikiakin. Yli 18-vuotiaille nuorille ei ole Mäntsälässä avointa nuorisotalotoimintaa, joten muutaman kerran vuodessa järjestettävä seniorikahvila korvaa tätä puutetta. Nuoret täyttivät Nuoret kuntapalveluita arvioimassa- lomakkeet, jonka jälkeen keskusteltiin nuoria eniten koskettavista aiheista. Etsivän nuorisotyön asiakkailta tuli hyviä ideoita ja paljon asiaa. Kunta sai paljon kritiikkiä nuorten palveluista (taulukko 1).

Nuorilla on riittävästi erilaisia vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia Mäntsälässä	1,2
Mäntsäläläisissä kouluissa on turvallista käydä koulua	2,6
Nuoren on helppo päästä jatko-opintoihin	3
Mäntsälässä saa riittävästi monipuolista tukea itsenäistymiseen	1,8
Nuoria tuetaan ja kannustetaan eri viranomaisten taholta riittävästi	2
Nuoren on helppoa hakea ja saada apua ongelmiinsa	1,4
Mäntsälässä reagoidaan nopeasti, jos nuorella on joku ongelma	2
Nuoret tietävät, mitä tehdä, kun tarvitsevat apua	1,6
Mäntsälässä nuoren on helppo päästä työelämään	1,2
Nuorisotyöttömyyteen on reagoitu päättäjien toimesta Mäntsälässä	1,4
Nuorten hyvinvointia ja terveyttä seurataan ja tuetaan riittävästi Mäntsälässä	1,8
Mäntsälässä on tarvittavat palvelut nuorille	2
Nuorten palvelut ovat järjestetty selkeästi ja niistä saa riittävästi tietoa	2
Nuorten ääntä kuullaan päätöksenteossa Mäntsälässä	1,2

Taulukko 1: Etsivän nuorisotyön nuoret kuntapalveluita arvioimassa (N=5)

Etsivän nuorisotyön asiakkaiden kuntapalveluiden arvioinnissa nousi teemaksi yli 18-vuotiaiden vapaa-ajan toiminnan puuttuminen. Nuoret toivoivat täysi-ikäisillekin nuorisotalotoimintaa tai kahvilaa, jossa viettää aikaa ja tavata ystäviä. Nuoret myös kokivat kesäajan toimeettomaksi ajaksi, jolloin kaipaisivat ohjattua toimintaa ja tekemistä. Toinen esille noussut teema liittyi nuorisotyöttömyyteen. Mäntsälässä ei ole te-toimistoa vaan asioinnit hoidetaan Järvenpään te-toimistossa. Te-palveluiden puute vaikeuttaa tuen saamista työnhakuun. Nuoret kokivat, ettei kunnan puolelta ole reagoitu työttömyyteen riittävästi ja Mäntsälässä on vaikea työllistyä. Nuoret toivoivat työpaikkojen puuttuessa kunnan tarjoavan työkokeilupajakoja, jossa nuori saisi arvokasta työkokemusta helpottamaan työnhakua sekä auttamaan ammatinvalinnassa. Väittämien alapuolelle kirjoitetuista kommentteista nousi kolmas nuorille tärkeä teema, joka oli nuorisoasuntojen/ edullisten pienten asuntojen puuttuminen Mäntsälästä. Valtaosa kunnan vuokra-asunnoista sijaitsee pahamaineisella Mustamäen alueella, jota nuoret eivät koe turvalliseksi asuinalueeksi alkoholismien ja huumeiden käytön vuoksi. Moni on myös kohdannut häirintää naapureiden suunnalta Mustamäessä asuessaan.

Myöhemmin kesäkuussa 2015 kuntapalveluita pääsi arvioimaan Starttipajalla olevat nuoret. Starttipaja vietti kesäkuussa neljä päivää Nurmeksessa Hyvärilän nuoris- ja matkailukeskuksessa nuorten sosiaalista vahvistamista tukevassa Nuotta-valmennuksessa. Nurmeksesta palaessa pitkän taksimatkan aikana nuoret täyttivät lomakkeita ja aiheista käytiin alustavaa keskustelua. Starttipajan asiakkaat antoivat vielä murskaavamman arvion kuntapalveluille (taulukko 2), kuin etsivän nuorisotyön asiakkaat. Uusi tapaaminen Starttipajan nuorten kanssa oli

elokuussa 2015, jolloin käytiin syvällisempää keskustelua Nuorten kuulemistilaisuudessa esitettävien puheenvuorojen pohjaksi.

Nuorilla on riittävästi erilaisia vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia Mäntsälässä	1,2
Mäntsäläläisissä kouluissa on turvallista käydä koulua	2,6
Nuoren on helppo päästä jatko-opintoihin	2,6
Mäntsälässä saa riittävästi monipuolista tukea itsenäistymiseen	1,4
Nuoria tuetaan ja kannustetaan eri viranomaisten taholta riittävästi	1,2
Nuoren on helppoa hakea ja saada apua ongelmiinsa	0,8
Mäntsälässä reagoidaan nopeasti, jos nuorella on joku ongelma	0,6
Nuoret tietävät, mitä tehdä, kun tarvitsevat apua	1,2
Mäntsälässä nuoren on helppo päästä työelämään	1
Nuorisotyöttömyyteen on reagoitu päättäjien toimesta Mäntsälässä	1,6
Nuorten hyvinvointia ja terveyttä seurataan ja tuetaan riittävästi Mäntsälässä	1,8
Mäntsälässä on tarvittavat palvelut nuorille	1,4
Nuorten palvelut ovat järjestetty selkeästi ja niistä saa riittävästi tietoa	3,2
Nuorten ääntä kuullaan päätöksenteossa Mäntsälässä	0,2

Taulukko 2: Starttipajan nuoret kuntapalveluita arvioimassa (N=5)

Starttipajan nuorten keskustelussa keskeisin teema liittyi nuorten työttömyyden hoitoon. Te-toimistoa kaivattiin Mäntsälään tukemaan työnhakua. Nuoret kokivat työelämän tahdin liian kiireiseksi, jolloin vasta työelämää opetteleva nuori helposti polttaa itsensä loppuun. Työtä on vaikea löytää, johon toivottiin kunnalta panostusta palkkatukipaikkojen sekä työkokeilu-paikkojen myötä. Näin nuori saisi rauhallisemmalla työtahdilla harjoitella työelämän taitoja. Starttipajanuoret kaipasivat myös vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Nuoret eivät tienneet mistä lähteä etsimään harrastuksia ja kokivat julkisen liikenteen puutteen vaikeuttavan harrastusmahdollisuuksia, koska autoton nuori ei pääse liikkumaan pitkiä välimatkoja. Myös harrastusten kalliit hinnat vaikeuttavat harrastuksiin osallistumista. Kolmas Starttipajanuorten esiin nostama teema oli avun saannin vaikeus. Nuoret kaipasivat tukea itsenäistymisessä ja siihen liittyvässä asioiden hoidossa ja elämönhallinnan tukemisessa. Nuoret kokivat avun saannin vaikeaksi tai eivät tienneet mistä saisivat apua ongelmiinsa.

Kolmas kuntapalveluita arvioinut ryhmä oli Mäntsälän Keudan Lukkarinpolun yksikön oppilas-kunta. Oppilaskunnan järjestäytymiskokouksen aluksi nuoret saivat täyttää Nuoret kuntapalveluita arvioimassa- lomakkeet. Keskustelu nuorille tärkeistä aiheista jäi vähälle, koska kokous oli alkamassa, mutta nuorille jätettiin yhteystiedot nuorten kuulemistilaisuuteen ilmoittautumista varten, jota ennen innokkaiden kanssa käytäisiin puheenvuorot läpi. Keudan oppilas-

kunnan arviot kuntapalveluista (taulukko 3) oli huomattavasti positiivisemmat, kuin kahden aikaisemman ryhmän.

Nuorilla on riittävästi erilaisia vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia Mäntsälässä	2,5
Mäntsäläläisissä kouluissa on turvallista käydä koulua	5
Nuoren on helppo päästä jatko-opintoihin	3,25
Mäntsälässä saa riittävästi monipuolista tukea itsenäistymiseen	3,25
Nuoria tuetaan ja kannustetaan eri viranomaisten taholta riittävästi	2
Nuoren on helppoa hakea ja saada apua ongelmiinsa	2,5
Mäntsälässä reagoidaan nopeasti, jos nuorella on joku ongelma	2
Nuoret tietävät, mitä tehdä, kun tarvitsevat apua	3,75
Mäntsälässä nuoren on helppo päästä työelämään	1,5
Nuorisotyöttömyyteen on reagoitu päättäjien toimesta Mäntsälässä	1,75
Nuorten hyvinvointia ja terveyttä seurataan ja tuetaan riittävästi Mäntsälässä	3,75
Mäntsälässä on tarvittavat palvelut nuorille	1,75
Nuorten palvelut ovat järjestetty selkeästi ja niistä saa riittävästi tietoa	2,75
Nuorten ääntä kuullaan päätöksenteossa Mäntsälässä	1,75

Taulukko 3: Keudan oppilaskunnan nuoret kuntapalveluita arvioimassa (N=5)

Keudan oppilaskunnan kuntapalvelujen arvioinnissa nousi esille samoja teemoja, kuin muillakin nuorisoryhmillä. Ensimmäinen esille noussut teema liittyi työpaikkojen vähyteen ja työttömyyteen. Työpaikkoja ja työharjoittelupaikkoja toivottiin lisää ja kuntaa kritisoitiin kesälle 2015 tehdystä päätöksestä jättää tarjoamatta nuorille kesätöitä. Työvoimatoimistoa kaivattiin kuntaan helpottamaan työnhakua. Toinen teema liittyi nuorten vapaa-ajan viettomahdollisuuksiin. Muiden harrastusmahdollisuuksien rinnalle toivottiin moottoriurheilun tukemista muun muassa motocrossradan tai moottoriurheilupaikan myötä. Kolmas teema nousi väittämien alapuolelle kirjoitetuista kommentteista, joka oli edullisten vuokra-asuntojen vähyys. Nuoret toivoivat kuntaan enemmän halpoja vuokra-asuntoja nuorille, johon nuorilla on varaa opintotuen puitteissa, jotta nuori pääsisi itsenäistymään. Loppukaneettina eräs nuori oli kirjoittanut: ”Pelkästään näillä asioilla saataisiin nuoret itsenäistymään ja helpommin työelämään, motivoituneena kun on perusta kunnossa”.

Nuorilla on riittävästi erilaisia vapaa-ajanviettomahdollisuuksia -väittäjä, sai heikon arvostuksen Starttipajan ja etsivän nuorisotyön asiakkailta, mutta Keudan oppilaat arvioivat väittämän paremmin, jolloin väittämässä on hieman totuudenmukaisuutta. Tämä nousikin yhdeksi teemaksi nuorten kuulemistilaisuuteen.

Kaikki ryhmät olivat sitä mieltä, että Mäntsälän kouluissa on turvallista käydä koulua. Myös jatkokoulutukseen pääseminen sai nuorilta melko hyvän arvon.

Keudan oppilaat kokivat saavansa tukea itsenäistymiseen, mutta etsivän nuorisotyön nuoret sekä Starttipajan nuoret kokivat, ettei nuoria tueta riittävästi itsenäistymisessä. Yhdeksi teemaksi nuorten kuulemiseen nousi nuorisoasuntojen puute, joka liittyy nuoren itsenäistymiseen. Ylipäänsä avunsaannin helppous ja nopeus koettiin Starttipajanuorten osalta heikoksi. Etsivän nuorisotyön asiakkaat kokivat saavansa jonkin verran tukea ja kannustusta viranomaisilta. Etsivän työn asiakkailla on etsivänuorisotyöntekijä luottohenkilönään tukemassa heitä virka-aikana, joka mahdollisesti vaikuttaa tunteeseen avun saannin helppoudesta. Keudan oppilaille oli myös melko vahva luotto avunsaantiin, jonka voisi arvella johtuvan oppilashuoltoon kuulumisesta, jolloin käytettävissä on niin kuraattori, terveydenhuolto kuin psykologipalvelut. Avun saannin vaikeus ja nuorten palveluista tiedottaminen nousi yhdeksi teemaksi nuorten kuulemiseen.

Nuoret kokivat, ettei nuorisotyöttömyyteen ole reagoitu riittävästi päättäjien toimesta ja työllistyminen koettiin vaikeaksi. Nuorisotyöttömyys nousi teemaksi nuorten kuulemistilaisuuteen. Muut nuorten palvelut arvioitiin olevan melko hyvin järjestetty.

Nuorten ääntä kuullaan päätöksenteossa Mäntsälässä -väittäjä, sai todella heikon arvosanan nuorten arvioinneissa. Nuorten kuulemistilaisuuden toivotaan vastaavan osaltaan tähän ongelmaan.

5.6 Nuorten kuuleminen 22.10.2015

Tilaisuuteen tuli odotettua vähemmän ihmisiä. Yhtään kunnan päättäjää ei saapunut paikalle, vaikka kaksi oli ilmoittanut tulewansa. Nuoria oli paikalla yhteensä neljä niin etsivän nuorisotyön asiakkaita kuin myös Starttipajan nuoria. Paikalla oli kunnan vapaa-aika päällikkö sekä perheneuvolan johtava psykologi. Kunnan vapaa-aikapalveluista saapui paikalle nuorisotyöntekijöitä, palveluohjaaja, liikunnan ohjaaja sekä kulttuurisihteeri. Lisäksi paikalla oli seurakunnan työntekijä sekä nuorisopalveluiden vapaaehtoistyöntekijä. Sihteerinä toimi Keski-Uudenmaan kuntakokeilun hankepäällikkö Anu Westerinen ja puheenjohtajana opintovapaalla oleva nuorisopalveluiden palveluohjaaja Salla Nousiainen. Puheenjohtaja avasi tilaisuuden kertomalla, että tarkoitus on keskustella nuorten palveluiden nykytilasta, kuulla mitä nuorilla on sanottavaa heihin kohdistuvista palveluista. Nuorten kuulemistilaisuuteen valikoitui neljä nuorille tärkeää teemaa, joita käsiteltiin tilaisuudessa keskustellen. Nuoret olivat valmistautuneet tilaisuuteen valmiiksi kirjoitettujen puheenvuorojen avulla. Puheenvuorojen laatimiseen osallistuneet nuoret olivat 18-25-vuotiaita. Lähes kaikista teemoista nousi kehitysajatuk-
sia ja konkreettisia toimenpiteitäkin saatiin sovittua asioiden edistämiseksi. Vain yksi nuori

uskalsi lukea yhdessä kirjoitetut puheenvuorot, mutta aikuiset lukivat puheenvuorot muiden ryhmien puolesta. Alla on jaoteltu koosteet keskusteluista nuorten kuntapalveluiden arvioinnista nousseiden teemojen mukaan. Nuorten esittämät puheenvuorot ja keskustelun avaukset on erotettu kursivoinnilla muusta tekstistä.

1) Tukea nuorten työllistymiseen

Mäntsälässä on työpaikkoja liian vähän ja nuorten työllistyminen on vaikeaa. Nuorten työllistymistä pitäisi tukea muun muassa työkokeilupaikoilla. (Etsivä nuorisotyö)

Mäntsälässä tuetaan heikosti nuorten työllistymistä. Nuorille pitäisi löytyä palkkatukipaikkoja, jossa työtahti ei ole niin kova ja nuorella on mahdollisuus saada työkokemusta. Myös työkokeilupaiikat muun muassa auto- tai rakennusalalta antaisivat nuorelle työkokemusta ja hyvän väylän siirtyä pajatoiminnasta eteenpäin. TE-palveluiden puuttuminen vaikeuttaa työpaikkojen etsimistä ja tuen saantia työllistymiseen. (Starttipaja)

Työpaikkoja ja työharjoittelupaikkoja tarvitaan Mäntsälässä lisää, jotta nuorten on mahdollista päästä työelämään kiinni. Kunta ei tarjonnut kesällä 2015 nuorille kesätöitä! Työvoimatoimisto Mäntsälässä helpottaisi työnhakua. (Keudan oppilaskunta)

Vapaa-aikapäällikkö kertoi olevansa mukana kunnanjohtajan asettamassa työllistämisen edistämisen työryhmässä. Jonkun tulisi koordinoida työkokeilupaiikkoja ja olla yrittäjien tukena. Kunnan puolesta tehdään kaikki voitava asian eteen, mutta kunnalla ei ole yksin mahdollisuuksia tässä taloustilanteessa. Tärkeää, että tämä asia nostetaan esiin. Kunnan pitäisi vähintäänkin tukea yrittäjiä nuorten työllistämässä. Yrittäjien tukemisesta kaikki lähtee. Nuorille kesätyöpaikkoja tarjoaville yrittäjille annettiin edellisenä kesänä tukiseteleitä. Tämä on vähintäänkin mitä voidaan tehdä.

Ohjaamo-hankkeen suunnitteluun ehdotettiin, josko olisi mahdollista saada te-palveluita Ohjaamon kautta Mäntsälään. Nuorille olisi tiedossa, että kerran kuussa te-palvelut löytyy täältä. Mäntsälään on sunniteilla ensi vuonna kolme ”pop up” ohjaamo. Ajatuksena on että te-palvelut olisi siellä mukana. Nuorten mielestä olisi hyvä, jos te-palvelut olisi Mäntsälässä. Bussilla maksaa 15e kulkea Järvenpään palveluihin, jolloin nuorella ei välttämättä ole edes rahaa mennä.

2) Kuntaan pitäisi saada nuorisoasuntoja tai lisää pieniä/edullisia vuokra-asuntoja

Mäntsälän kaikki vuokra-asunnot sijaitsevat Mustassamäessä, joka ei ole turvallinen asuinpaikka nuorille. Monet nuoret ovat kokeneet häirintää naapureilta. Vuokra-asunnot ovat kal-

liita ja niitä on liian vähän. Nuoret myös kokevat jääneensä ilman tukea itsenäistymisessä. Nuorisoasunnot olisi ratkaisu edullisimmille asunnoille ja vertaistuki auttaisi itsenäistymisessä. (Etsivä nuorisotyö)

Toiveissa olisi kuntaan enemmän halpoja vuokra-asuntoja nuorille, johon nuorilla on varaa opintotuen puitteissa, jotta nuori pääsisi itsenäistymään. (Keudan oppilaskunta)

Pitäisi kuulla Mäntsälän vuokra-asuntojen toimitusjohtajalta, että onko visiota nuorille rakentamisesta. Koska heiltä ei vastattu nuorten kuulemiskutsuun, voisi vastauksen pyytää suoraan vuokra-asunnoilta.

Nuoret toivoivat apua asunnon hakemisessa sekä vuokranmaksussa. Jos vaikka pääsee omaan kotiin asumaan, niin työntekijä voisi käydä katsomassa, että kaikki on hyvin. Nuorilla on kavereita asunnottomana, koska odotusajat asuntojonossa on pitkiä. Asunnoton kaveri nukkuu milloin missäkin, kavereiden nurkissa. Hyvinkäällä on nuorisosäätiön asuntoja, siellä nuorten on helpompi asua, kun talossa on samanlaisia asukkaita, jotka sietää nuoruutta.

Nuorisotyöntekijällä oli hyviä kokemuksia nuorten tukemisesta nuorisoasuntosäätiöllä. Ensin nuoren kanssa tehdään kolmen kuukauden sopimus, jolloin seurataan että vuokrat tulee hoidettua ja tavataan työntekijöitä säännöllisesti. Sopimus jatkuu, jos hommat on hoidettu asiallisesti. Tapaamisissa on keskusteltu työntekijän kanssa, että miten asuminen sujuu, miten talous kestää, tarvitseeko nuori tukea koulu- tai työnhakuun. On selkeästi tuettuja tukiasuntoja nuorille, jotka tarvitsevat vahvempaa tukea: soluasuntoja, ei päihkeitä, ei yökyläilyä, kuin sovitusti. Itsenäisesti pärjäävät nuoret saavat itsenäisen asunnon. Kun ei tarvitse enää tiivistä tukea, voi siirtyä itsenäisempään asumiseen.

Sosiaalitoimisto maksaa tukea nuorisoasuntosäätiölle, mutta myös raha-automaattiyhdistys tukee toimintaa. Pienissä kunnissa toiminta on vaikeampaa. Asiaa viedään eteenpäin nuorisoasunnoille pienimuotoisena, jos nuorilta herää kiinnostusta. Esimerkkinä soluasunto, jossa olisi vahvempi tuki nuorille.

3) Vapaa-ajanviettomahdollisuuksia nuorille aikuisille

Nuorilla 13-18-vuotiailla on Hupila ja muuta harrastustoimintaa, mutta yli 18-vuotiailla nuorilla aikuisilla ei ole juuri mitään. Nuoret aikuiset kaipaivat enemmän tekemistä ja ”hengailupaikkoja”. Keskustassa voisi olla esimerkiksi kahvila, jota nuoret voisivat pyörittää pajatoiminnoilla. Nuoret toivovat kesäajallekin tekemistä ja toimintaa. (Etsivä nuoristyö)

Nuorille ei ole paljon aktiviteetteja tai nuoret eivät tiedä alueen harrastusmahdollisuuksia. Kuinka olemassa olevat harrastusryhmät saataisiin nuorille näkyville? Toiveissa on muun muassa sählyryhmää, taistelulajeja ja uimahalli. Nuorilla aikuisilla ei ole paljon rahaa käytettävissä harrastuksiin. Olisiko kunnalla mahdollisuus tukea työttömiä nuoria esimerkiksi kuntosalikortilla tai salivuorolla? (Starttipaja)

Muiden harrastusmahdollisuuksien rinnalle halutaan myös moottoriurheilun tukemista muun muassa motocrossradan tai moottoriurheilupaikan myötä. Moniksen nuorisotilat on kehnot/tylsä ympäristö, virikkeitä lisää. (Keudan oppilaskunta)

Nuoret ehdottivat esitettä, johon olisi koostettu kaikki harrastukset. Nuoret eivät selaa kunnan sivuja.

Kunnan nettisivuilta löytyy urheiluseurat, kulttuuripalvelut ja kansanyhdistykset, mutta nämä ovat pääasiassa yhteystietoja. Pitäisi valmiiksi tietää mitä hakee. Monitoimitalon ilmoitustaululta löytyy myös joidenkin urheiluseurojen mainoksia. Mihin nämä tiedot halutaan? Seurat välittäisivät tiedot liikuntapalveluihin, jotta sielläkin tiedettäisiin missä on harrastusmahdollisuuksia. Edullista olisi perustaa harrastepiirejä, mutta kuka niitä koordinoisi ja missä tiloissa? Nuorisopalvelut on tarkoitettu 29 ikävuoteen saakka, joten ikäryhmä on laaja. Nuorille voisi löytyä vapaampaa harrastamista, mielenkiinnon mukaan esimerkiksi sählyä. Ei kilpailua vaan harrastusta. Harrastusmessuja ollaan suunnittelemassa Mäntsälään, jonne toivottiin nuoria osallistuvaksi. Messut maksavat 2-3- euroa, joten hinta ei pitäisi olla este osallistumiselle.

Nuorten omia toimintaryhmiä tuetaan ja niitä avustetaan. Tällä hetkellä salit ja muut tilat ovat täynnä, kun kuntaan rakennetaan uusia kouluja. Lautakunta on määritellyt taksat saleille. Jos annetaan jollekin ryhmälle ilmaisia tiloja, niin pitäisi olla malli siihen, miten voidaan ilmainen tila myöntää. Se on lautakunnan päätettävissä. Kannatettava idea, että varsinkin koululla oleviin saleihin pääsisi pelaamaan.

Nuorilta toivottiin osallisuutta. Kunnantalolla on elokuvateatteri ja nuorisopalvelut ovat järjestäneet retkiä useampana vuonna. Miten yli 18 -vuotiaat saadaan lähtemään niihin mukaan? Joko markkinointi ei ole tavoittanut tai retkikohde ei ole ollut kiinnostava, joten olisi hienoa saada nuorilta itseltään ideoita ja aloitteita. Silloin toimintaa pystytään suunnittelemaan ja pohtimaan nuorista lähtöisin. Ensi vuonna starttaavan nuortenideat.fi -palvelun kautta nuoret voivat laittaa ideoita. Myös alle 18-vuotiaiden yökahvila perjantai-iltaisina voisi olla tiedonvaihtopiste. Yökahvilan profiilia voisi muokata, jotta nuoret tietää, että voisi tulla kertomaan toiveita ja keskustelemaan aikuisten kanssa. Toivottavasti kynnys on niin matala, että nuoret uskaltavat ottaa yhteyttä. Pajalla voisi olla avoimet ovet, jolloin nuoret saavat tulla kertomaan toiveitaan. Sähköpostilla tai puhelimitsekin saa ottaa yhteyttä.

4) Nuoren on vaikea saada tai löytää apua

Nuoria kannustetaan, mutta ei riittävästi ja tukitoimet ovat riittämättömiä. Nuoria ei tueta itsenäistymisessä ja helposti jää ilman mitään, tyhjän päälle, jos ei osaa itse etsiä tarvittavia tietoja. Nuoret eivät välttämättä tiedä mistä hakea apua, eivätkä välttämättä halua näyttää, että heillä on ongelmia ja paha olla. (Etsivä nuorisotyö)

Tietoisuutta nuorten palveluista pitäisi lisätä ja avun hakemisesta tehdä helppoa. (Startipaja)

Johtava psykologi kertoi, että Nuorten Tukipiste on aika uusi asia, jonka vuoksi nuoren on vaikea löytää palveluun. Nyt on paljon mietitty, että pitäisikö laajentaa 18-25-vuotiaiden ikäryhmään vai olisiko yhteistyö pajan kanssa ratkaisu. Ammatinvalinnan psykologin palvelua on vaikea saada Mäntsälään. Tämä kysymys pitää liittää Ohjaamoon.

Nuoret kokevat, että myös vapaa-ajanviettomahdollisuus voisi auttaa, kun ei ole mitään tukea. Puhuminen ja tekeminen auttavat mielenterveysongelmiin. Kun nuori tietää, että on jotain tekemistä esimerkiksi futsiryhmä, johon voi mennä, jos ei ole muutenkaan. Kun täyttää 18 vuotta, ei ole oikeutta osallistua nuorisotalotoimintaan. Sitten on hetken tyhjillään ja unohtuu että kuinka kivaa on hengaila kavereiden kanssa. Kiinnostus laskee, jos ei ole mitään

On tärkeää että nuorelle on ryhmä, jossa osaa kysyä ja on paikka, jossa tavata muita. Kokeusten myötä on huomattu, että toimintaa pitää olla ja pitää kohdentaa mitä tehdään, jotta tekeminen on riittävän mielekästä. Tilassa pitää olla myös rauhallinen huone juttelua varten.

Kulttuurisihteeri ehdotti kuntalaisten omaa olohuonetta, jossa voi tavata ihmisiä. Kun muuttaa paikkakunnalle, niin statuksesta huolimatta tarvitsee paikan jossa tavata uusia ihmisiä. Olohuone sai paljon kannatusta ja keskustelussa nousi esille, ettei olohuoneessa aina tarvitse olla työntekijää vaan se voisi toimia kiertävällä vastuuvuorolla. Vastuun ottoa saattaa tulla nuorilta-aikuisilta itseltään.

Nuorilta nousi ajatus, että jos nuorella on vastuu ja tykkää toimia nuorten kanssa, niin siitä voi tulla vaikka ammatti. Edistetään vastuunottoa ja ehkä jopa ammatinvalintaa. Nuori koki olohuoneen, jopa apuna mielenterveyspulmiin. Pystyy näkemään muita ihmisiä niin se helpottaa.

Seurakunnan toiminnassa mietitään, että miten voisi tukea nuorten vastuunottoa. Pitäisi pyrkiä eroon työntekijäkeskeisyydestä. Palata siihen, että jossain vaiheessa nuoret itse sanoisi

mitä tehtäisi. Nuorten pahasta olosta; että kun seurakunnassa on kuuntelun ammattilaisia, niin ollaanko epäonnistuttu sen markkinoinnissa. Työntekijöille voi tulla matalalla kynnyksellä puhumaan asioista. Lääkitykseen heillä ei ole välineitä, mutta tarvittaessa ohjataan eteenpäin. Harvalla nuorella on sellaisia asioita että mennään Jeesus edellä, ihan tavalliset asiat askarruttavat. Siinä seurakunnan pitäisi kohentaa, että keskustelemaan voi tulla kuka tahansa. Seurakunnalla on laaja kontaktipinta nuoriin rippikoulutyön puitteissa. Paljon nuoria käy rippikoulun, jolloin kokonainen ikäryhmä tulee tutuksi. Kun rippikoulusta menee muutama vuosi, niin ei ole enää niin yksinkertaista tulla juttelemaan.

Vapaa-aikapäällikkö lupasi omassa työtiimissään viedä olohuoneajatusta eteenpäin. Olohuone kirjataan toimintasuunnitelmaan ensi vuodelle. Toiminnalle olisi jo tila. Tarvittaisiin vetovastuuta ja koordinaatiota, että toiminta lähtee muokkautumaan. Olohuone ajatusta lähdettiin suunnittelemaan niin, että mukana olisi eri organisaatioista ammattilaisia ja kuuntelijoita. Seurakunta lupasi viedä asiaa omalta osaltaan eteenpäin ja kysyä heiltä resursseja olohuoneeseen. Vapaa-aikapäällikkö nostaa kysymyksen esille nuorten ohjaus- ja palveluverkoston taapaamisessa. Ja pyytää apua kolmannen sektorin toimijoilta sekä vapaaehtoisilta. Nuoret ideoivat tarinan joka päättyy nuorten yhteiseen olohuoneeseen. Markkinointia pyritään tekemään mahdollisimman laajasti muun muassa kouluissa keskusradion kautta, sosiaalisessa mediassa ja nuoret levittävät sanaa puskaradiolla.

6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettiset periaatteet sosiaalityön näkökulmasta on jaettu kolmeen osa-alueeseen: tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja tietosuoja. Pelkästään tutkimusluvan pyytäminen voi olla haitallista, jos tutkittavat pohtivat osallistumista, mutta tilanne ei ole vapaa paineista. Tutkijan ollessa osa henkilökuntaa, on hänen asemansa ja vaikutuksensa syytä ottaa tarkastelun ja reflektoinnin kohteeksi. (Pehkonen & Väänänen-Foming 2011, 237-240.) Tähän tutkimukseen osallistuneille nuorille kerrottiin haastatteluun pyydetessä, että mitä tutkimus koskee, mitä siinä tutkitaan ja miksi. Nuoria ei painostettu osallistumaan tutkimukseen vaan valinta oli heillä itsellään. Haastateltavaksi pyydettiin vain täysi-ikäisiä nuoria, joten heidän vanhemmiltaan ei tarvittu lupaa tutkimukseen osallistumisesta. Haastattelusta annettiin kiitokseksi elokuvalippuja. Haastateltaville kerrottiin vastatausten olevan anonyymejä, eikä heidän nimiään tulla julkaisemaan tutkimuksessa. Toisaalta tulee myös pohtia, onko nuoret tunnistettavissa tutkimusaineistosta.

Eettisten periaatteiden mukaan arviointia ei tule tehdä tai siihen ei tarvitse osallistua, jos henkilö ei tiedä olevansa arvioinnin kohteena tai ei halua osallistua siihen. Arvioijan asennoitumisella, ystävällisyydellä, kunnioituksella ja toisen osaan eläytymisellä on tärkeä vaikutus haastattelun tai havainnoinnin onnistumiselle. Osallistujilla tulee myös olla oikeus yksityisyyteen ja mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevaan tietoon. (Robson 2001, 51-54.) Haastattelija

tunsi haastateltavat entuudestaan, joka helpotti vuorovaikutusta ja dialogia haastattelu tilanteessa. Myös nuoren taustojen tunteminen auttoi eläytymään nuoren asemaan. Toisaalta voidaan pohtia vaikuttiko taustojen tunteminen analyysiin tai johtopäätösten tekemiseen.

Starttipajalla oli muutama alle 18-vuotias nuori. Alaikäisiä nuoria ei haastateltu, mutta he ovat vastanneet nuoret kuntapalveluita arvioimassa -lomakkeisiin. Alaikäisten vanhemmille toimitettiin lupa-anomus, jotta nuoret saivat vastata nuorten kuntapalvelu arviointiin ja heidän vastauksiaan saatiin käyttää nuorten kuulemistilaisuudessa sekä osana tutkimusta. Kunnan oppilaskunnassa oli myös alaikäisiä nuoria, mutta tutkimukseen otettiin mukaan vain täysi-ikäisten vastauksen, koska alaikäisiltä ei ehditty keräämään vanhempien lupa-anomuksia.

Tutkimuksen kohteen määrittäessä jonkin valtarakenteen kautta, pyritään nämä valtarakenteet tunnistamaan, osoittamaan, analysoimaan kriittisesti ja purkamaan. Tällaisissa tutkimuksissa päädytään tutkittavien ja tutkijan positioihin liittyvien ongelmien äärelle. Positionaalisuuden ongelma voidaan jakaa kahteen näkökulmaan. Toisaalta tutkijan ja tutkittavan positiot saattavat olla liian erilaiset, jolloin tutkija on tutkimusasetelmassa jollakin tapaa ”toisella puolella” ja joutuu lähestymään tutkimuskohdettaan tämän rasisitteen lävitse. Toisaalta tutkijan ollessa liian lähellä tutkittavan positiota, ei hän voi poistaa valtasuhteesta omia kokemuksiaan ja käsityksiään vaan joutuu tarkastelemaan kohdetta näiden kokemusten kautta. Molemmissa tapauksissa tutkijan positio saattaa vääristää tutkimusaineiston tulkintaa. (Kallio 2010, 166.) Tehdessä tutkimusta itse ohjaamalleen ryhmälle, tulee tutkijan huomioida eettiset kysymyksen erityisen tarkasti. Kuinka tutkijan oma työskentely nuorisopalveluissa ohjaa tutkimuksen etenemistä tai tutkimuksen vastauksia? Nuoret ehkä myös arastelivat kritisoida pajatoimintaa ohjaajan haastattellessa; olisivatko vastaukset olleet erilaisia, jos joku muu kuin heitä ohjannut työntekijä olisi haastatellut nuoria?

Tiedon situationaalisuutta koskeva ongelma liittyy siihen, ettei tutkija ei pysty koskaan täysin asettumaan tutkittavien asemaan. Siten tutkijan on mahdotonta tietää varmasti, mitä tutkittavat ilmaisuillaan ja teoillaan tarkoittavat. Tutkittavien tuottama heitä koskeva tieto on rakentunut suhteessa elinaikaan, asuinpaikkaan, sukupuoleen, sukupolveen, kulttuuriperimään, poliittiseen järjestelmään ja niin edelleen. Heidän tuottamansa tieto on myös suhteessa kuuliinaan ja tilanteeseen, jotka eivät ole koskaan täysin neutraaleja. Tutkijan onkin pyrittävä selvittämään tutkimusaineistoa kerätessään, käsitellessään ja analysoidessaan mahdollisimman tarkasti mistä aineistossa ilmenevät tiedot rakentuvat, mitä vasten niitä on ilmaistu ja miten tutkijan positio vaikuttaa tietojen merkityksen avautumiseen. (Kallio 2010, 168.) Tähän tutkimukseen haastatellut nuoret olivat tuttuja haastateltavalle, joten puhetapa, ilmaisut ja elämäntarinat olivat osittain tuttuja. Haastattelijan ymmärrystä auttoi myös vuosien työkokemus nuorten kanssa työskentelystä. Nuorten asemaan asettuminen ja heidän taustojensa

sisäistäminen ei onnistu silti täysin, joten lopulta tulkinta on kuitenkin tutkijan tekemä niillä tiedoilla, jotka hänellä on siinä tilanteessa.

Tutkimuksen tieteellisestä luotettavuudesta ja pätevydestä puhuttaessa käytetään yleensä käsitteitä validiteetti ja reabiliteetti. Validiteetti eli tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus tarkoittaa kykyä selvittää sitä, mitä sillä on tarkoitus selvittää, mittaustulosta verrataan todelliseen tietoon mitattavasta ilmiöstä. Tämä ajatusmalli liittyy perinteiseen positivistiseen näkemykseen, jossa tutkimusmenetelmien, empiiristen havaintojen, kokeiden ja mittausten avulla tavoitellaan totuutta. Tulos on validi, jos mittaustulokset osoittavat saadun tiedon vastaavan vallalla olevaa teoriaa tai pystyy tarkentamaan ja parantamaan sitä. Lähtökohta tutkimuksen validiteetille on tutkimusmenetelmän valinta sen mukaan, millaista tietoa halutaan. (Anttila 2006, 512-513.) Tässä tutkimuksessa haluttiin kuulla nuorten näkemyksiä Starttipajatoiminnasta, joten tutkimusmenetelmänä haastattelu sopi tarkoitukseen parhaiten. Haastattelussa nuori saa kertoa vapaasti näkemyksiään ja tarvittaessa pyytää tarkennuksia, jos hän ei ymmärrä kysymystä tai käsitteitä. Haastattelussa esille tullutta tietoa verrattiin taustateorioihin ja aikaisempiin tutkimuksiin, jotka myötäilivät toisiaan. Kuntapalveluiden arviointia ja kehittämistä koskevat menetelmät tulivat valmiina mallina Keski-Uudenmaan kuntakokeilun hankepäällikkö Anu Vesteriseltä, joka on toteuttanut vastaavia tilaisuuksia myös Hyvinkäällä ja Järvenpäässä. Nuorten kuulemistilaisuudessa esiin nousseet teemat myötäilivät nekin taustateorioiden ja aikaisempien tutkimusten kertomaa tilannetta nuorten tämän hetken tarpeista ja yhteiskunnan ongelmista palveluiden tarjoamisessa.

Reabiliteetilla kvalitatiivisessa tutkimuksessa tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Ensisijaisesti reabiliteettikysymykset liittyvät tutkimuksen vaiheeseen, jossa siirrytään empiirisestä aineistosta analyysin kautta tulkintaan. Tutkimusraporttia kirjoittaessa tulisi ottaa huomioon analyysin arvioitavuus ja uskottavuus. Arvioitavuudella tarkoitetaan tutkijan mahdollisuutta seurata tutkijan päättelyä ja kritisoida sitä. Uskottavuudella haetaan tutkimusraportin antamaa kuvaa siitä, että kuvatulla tavalla on päädytty esitettyihin tulkitoihin. Tutkimuksen toistettavuuden ideaali olisi, jos toinen tutkija voisi saman aineiston ja esitettyjen tulkintasääntöjen pohjalta päätyä samoihin tulkitoihin. (Anttila 2006, 517-518.) Opinnäytetyön etenemistä on pyritty kuvaamaan mahdollisimman tarkasti, mutta joiltain osin kuvaus saattaa olla pinnallisempaa. Muun muassa analyysivaiheen kuvaaminen tarkasti on ollut vaikeaa. Tutkija toimii ja analysoi aina kuitenkin omista intresseistään ja arvomaailmastaan käsin, jolloin täysin samanlaisia tuloksia toinen tutkija tuskin saisi.

7 Tutkimuksen johtopäätökset

7.1 Nuorten näkemyksiä elämänhallinnan vahvistumiseen Starttipajajaksolla

Haastatellut nuoret olivat olleet palveluiden ulkopuolella puolesta vuodesta kahteen vuoteen. Syitä kotiin jäämiselle oli lähes yhtä paljon, kuin oli nuoriakin; rappiolla olo, työttömyys, loppuun palaminen, asenneongelma. Nuoret tulevat Starttipajalle hyvin erilaisista taustoista, jonka vuoksi jokaisella on myös erilaiset tavoitteet pajajaksolle. Nuorten asettamat tavoitteet liittyivät tukeen koulu- ja työpaikan haussa, sosiaalistumiseen, taloustaitojen ja arkirytmien oppimiseen. Huuromon (2014, 26-27) kuvaa Starttivalmennuksen olevan matalimman kynnyksen valmennuspalvelua, jonka asiakkaat ovat saattaneet kadottaa päivärytminsä tai heillä on erilaisia riippuvuuksia, mielenterveysongelmia, oppimisvaikeuksia tai puutteita arjenhallinnassa. Valmennuksessa keskitytään valmentautujan toimintakyvyn tukemiseen, pajatoimintaan kiinnittymiseen sekä koulutus- ja työelämävalmiuksiin.

Nuoret kokivat pajatoiminnan pääasiassa mieluisaksi. Suurin osa halusi Starttipajalla olevan enemmän konkreettista tekemistä, jolloin päivät kuluvat mukavammin. Nuoret olivat tyytyväisiä pajan viikkorytmiin, joka sisälsi paljon erilaista toimintaa retkistä liikuntaan ja ruoanlaittoon. Jokaisella oli oma suosikkinsa toiminnasta. Vain kaksi nuorista oli ollut mukana Nuotta-valmennuksessa, mutta he molemmat nostivat sen tärkeimmäksi muistoksi pajajaksosta. Nuotta-valmennus vahvistaa nuorten arjenhallintaa, sosiaalisia taitoja sekä terveitä elämäntapoja ja se kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön tukemaan sosiaalisen vahvistamisen palvelukokonaisuuteen yhdessä nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön kanssa ollen makсутonta näille ryhmille (Suomen nuorisokeskus yhdistys 2015). Starttipajanuoret olivat neljän päivän Nuotta-valmennuksessa Hyvärilän matkailu- ja nuorisokeskuksessa kesäkuussa 2015. Valmennuksessa oli mukana kuusi nuorta ja palveluohjaaja. Nuoret saivat esittää toiveita valmennuksen sisällöstä ja suunnittelivat itse ruokalistan lounasta lukuun ottamatta. Tiivis yhdessäolo ja toiminnalliset aktiviteetit lähensivät ryhmää ja ohjaajaa sekä antoivat onnistumisen kokemuksia nuorille.

Valtaosa nuorista koki Starttipajalla olevan yhteisöllinen ja luotettava ilmapiiri. Alkujännityksen jälkeen nuori sopeutui pajayhteisöön ja alkoi luottaa muihin nuoriin. Nuoret pitivät tärkeänä kykyä tulla toimeen kaikkien kanssa. Onnistumisen kokemuksia kaikki eivät osanneet eritellä, mutta erityisesti liikunta ja kouluun pääsy olivat tuoneet onnistumisen kokemuksia.

Kuure (2015, 58) päätyi tutkimuksessaan sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksista päätelmiin, että sosiaalisen vahvistamisen toimintalogiikka lähtee nuoren luottamuksen saavuttamisesta ja nuoren kiinnittymisestä yhteisöön, jonka avulla sosiaalinen toimintakyky vahvistuu ja nuori alkaa ottaa vastuuta yhteisöstään. Sosiaalisen vahvistamisen ydin koostuu

vuorovaikutustaidoista ja sosiaalisesta toimintakyvystä, itsetunnosta ja itsensä arvostamisesta sekä elämänhallinnasta ja osallisuudesta.

Lähes jokainen nuori painotti arkirytmien tärkeyttä. Kun sai unirytmien kuntoon, toi se tekemistä päiviin, antoi energiaa tehdä ja toimia, laittaa työhakemuksia ja tavata ihmisiä. Sosiaalisen vahvistamisen ja elämänhallinnan saralta nuorilla nousi ilmi itseluottamus ja varmuus omiin kykyihin. Pajan koettiin antaneen motivaatiota, jonka avulla nuori lähti työharjoitteluun ja myöhemmin opiskelemaan. Pajalla oli herännyt myös halu tutkia itseään ja syödä terveellisesti. Nuorilta nousi myös itsevarmuuden kokemuksia pärjäävyydestä; pajajaksolla oli opittu ottamaan vastuuta omasta elämästään ja hoitamaan omia asioitaan muun muassa kelan ja sosiaalitoimiston kanssa.

Antonovskyn (1996) koherenssin tunteen teoriaan peilaten voisi ajatella ymmärrettävyyden näkyvän arkirytmien tavoittamisen kautta, jolloin nuori on vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristönsä kanssa ja hänen elämänsä on järjestyksessä ja ennustettavissa. Hallittavuus näkyy motivaation lisääntymisessä, nuori on myös halukas vastaanottamaan apua ja tukea. Tarkoituksellisuus ilmenee osallistumisesta ryhmän toimintaan sekä vastuunottona omien asioidensa hoidosta ja mahdollisesti jopa siirtymisenä opintoihin tai työelämään.

7.2 Kehitysajatukset Starttipajatoimintaan

Nuorten antamat kehitysajatukset koskivat toiminnallisuuden lisäämistä sekä nuoren vastuunoton lisäämistä. Nuoret kokivat pajapäivät pitkästyttäväksi, jos päivässä ei ollut selkeää sisältöä. Suurin osa toivoi pajatoimintaan konkreettista tekemistä kuten puutöitä tai metsäsavotia. Toisaalta tuli toive myös selkeästi ohjatusta toiminnasta. Valmiin suunnitelman puuttuessa eräs nuori ehdotti retkiä lähialuille, mitä vaan kunhan ei maata sohvilla. Liikunnan lisääminen ja monipuolistaminen oli myös nuorten ehdotusten joukossa.

Starttipajan nuorten toiveissa Starttipaja olisi toiminnallisempi, jossa olisi konkreettista tekemistä. Toimintana Starttivalmennus kuitenkin sijoittuu palveluprosessin alkuvaiheeseen tavoitteelliseksi ja säännölliseksi toiminnaksi henkilöille, joilla on ongelmia päivärytmissä sekä arjenhallinnassa. Starttivalmennuksen pitkäjänteisen prosessin jatkopolkuna toimii useimmiten työpaja, koulutus tai työelämä. (Hilpinen, Huuromonen, Kiviranta & Välimaa 2012, 37.) Nuoret siis toivoisivat Starttipajan lisäksi tai jatkoksi enemmänkin työpajatoimintaa, jossa pääsisi tekemään konkreettisia töitä. Nuorten vastausten perusteella voisikin pohtia saisiko Starttipajalle lisättyä enemmän toimintaa tai voisiko ryhmän jakaa kahtia enemmän toiminnalliseen ryhmään sekä enemmän elämänhallintaa ja sosiaalista vahvistamista tukevaan ryhmään. Näin nuorella olisi enemmän valinnan mahdollisuuksia oman elämäntilanteensa mu-

kaan; aloitus voisi tapahtua sosiaalisena vahvistamisena ja siitä voisi edetä toiminnallisuuteen voimavarojen kasvaessa.

Starttipajan kehittäminen toiminnalliseen suuntaan vaatisi yhteistyötä kunnan eri toimielinten kanssa, jotta nuorille saataisiin työkokeilupaiikkoja. Työkokeilun myötä nuori pääsisi kokeilemaan oikeita töitä, joka voisi tukea myös ammatinvalinnassa tai antaa työnhaussa tarvittavaa työkokemusta. Toisaalta yhteistyöelimenä voisi olla myös muita tahoja, yrittäjiä tai kolmannen sektorin toimijoita, joilla olisi tarjota talkootyötä tai työkokeilupaiikkoja toimelille nuorille.

7.3 Kuntapalveluiden kehittämistarpeet nuorten näkökulmasta

Teema nuorten työllistymisen tukemisesta herätti keskustelua ja ymmärrystä, mutta loppujen lopuksi heikko taloustilanne estää asioiden eteenpäin viemisen. Nuorten viestiä viedään kunnan päättäjille ja nuorten työllistymistä pohtivaan ryhmään. Te-palveluista yritetään saada tukea, jotta nuorten olisi helpompi tavoittaa työllisyyspalvelut. Nuoret toivoivat työllisyyden tukemiseen ennen kaikkea te-toimiston läsnäoloa. Heikon taloustilanteen myötä niin kunta kuin te-palvelutkin ovat kädettömiä asian suhteen. Kunnan lomautukset estävät nuorten ottamisen kesätöihin tai työkokeiluun kunnan toimipisteisiin. Te-palveluille viedään viestiä toiveesta, että he osallistuisivat paikallisesti toteutettavaan Ohjaamoon.

Te-palvelut ovat etäännyneet asiakkaistaan ja karanneet eniten tukea tarvitsevien nuorten ulottumattomiin nuorisotakuun myötä toteutetussa te-uudistuksessa. Toimistojen lukumäärää on vähennetty ja etäisyydet palveluihin ovat kasvaneet liian pitkiksi etenkin nuoria ajatellen. Palveluita on painotettu verkkopalvelujen suosimiseen henkilökohtaisten tapaamisten kustannuksella. Nämä uudistukset ovat pudottaneet yhä suuremman osan nuorista palveluiden ulkopuolelle, koska työttömäksi työnhakijaksi kirjautuminen on edellytys nuorisotakuuseen pääsemiseksi. Nuoret kuitenkin tarvitsevat nimenomaan helposti saavutettavia kasvokkaisia palveluita. (Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 72-73.)

Mäntsälän vuokra-asunnoilta ei vastattu nuorten kuulemistilaisuuden kutsuun lainkaan, joten vastaus pienten ja edullisten vuokra-asuntojen puutteesta jäi uupumaan. Ehdotuksena nousi ajatus viedä asiaa eteenpäin nuorisoasuntosäätiölle edes pienimuotoisena, jos nuorilta herää tähän kiinnostusta. Nuorisoasuntosäätiöltä voisi esimerkiksi toivoa Mäntsälään soluasuntoa, jossa olisi vahvempi tuki nuorille. Pajanuoret voisivat keskustella aiheesta ja miettiä yhdessä työntekijän kanssa mahdollisuuksia, sekä viedä asiaa eteenpäin Nuorisoasuntosäätiölle. Vapaa-aikapäällikkö vie päättäjille eteenpäin nuorten esitystä pienten ja edullisten vuokra-asuntojen rakentamisen tarpeesta.

Tuuteri on avannut artikkelissaan samoja nuorisoasunnottomuuden ongelmia ja seurauksia, kuin tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret. Tuuteri (2014, 174-175) kertoo alle 25-vuotiaiden nuorten asunnottomuuden kasvaneen merkittävästi viime vuosina, joka neljän asunnoton on alle 25-vuotias. Todellisuudessa luku voi olla jopa kaksin- tai kolminkertainen, sillä nuorten asunnottomuus jää usein tilastoilta piiloon. Lähtökohta nuoren itsenäistymiselle on oma koti. Nuoren on lähes mahdotonta sitoutua jatkuvuuteen tai säännöllisyyteen, kun voimavarat kuluvat seuraavan yöpaikan järjestämiseen. Kaikkia nuoria yhdistää vähäinen kokemus itsenäisestä asumisesta. Arki on harjoittelua, jolloin jotkin asiat opitaan kantapään kautta. Olisi ehdottoman tärkeää tarjota nuorille edullisten asuntojen lisäksi tarvittaessa tukea arkeen. Auttaminen on yksinkertaista, inhimillistä, mutta myös edullista. Hyödyt näkyvät viiveellä, mutta asumisneuvonnan avulla saadaan häätöjä estettyä, joka luo säästöjä niin nuorelle itselleen, vuokranantajalle kuin myös yhteiskunnalle.

Nuorille tarjottavilla asunnon sisältöpalveluilla pyritään turvaamaan asumisen onnistuminen muun muassa toiveiden ja tarpeiden kartoituksella, asunnon hakemisessa avustamisella, asumisperhehdytyksellä, kotikäynneillä, asiointituella, talouden ja rahankäytön tarkastelulla, erilaisten vastuiden selvittämällä ja hoitamisella, jolla pyritään elämän mielekkyyden löytymiseen ja arjen rakenteiden vahvistamiseen. Työtä tehdään sosiaali- ja nuorisotyön menetelmillä, jossa korostuu yksilö-, verkosto-, ryhmä- ja vertaistuen työmenetelmät. (Rautiainen 2011, 109.)

Vapaa-ajanviettomahdollisuuksien tarve ja nuoren vaikeus löytää apua nivoutuivat yhteen nuorten kuulemistilaisuudessa olohuone-idean myötä. Nuorilta tuli esitys perustaa kahvila nuorisolle, jossa saisi viettää aikaa kavereitten kanssa. Toisaalta tekemisen koettiin auttavan myös mielenterveyteen, kun pääsee tapaamaan ihmisiä ja juttelemaan asioistaan. Olohuoneen koettiin olevan tila, jossa nuoret voivat viettää aikaa ystävien kanssa, tapaavat ihmisiä ja tarvittaessa pääsevät juttelemaan aikuisen kanssa. Aikuisten nuorten olohuone-idean jatkotyöstäminen käynnistettiin ja asiaa on luvattu viedä eteenpäin toimintasuunnitelmaa myöten. Vapaa-aikapäällikkö vie omassa työtiimissään olohuoneajatusta eteenpäin ja kirjaa sen toimintasuunnitelmaan ensi vuodelle. Nuorten monialaisessa ohjaus- ja palveluverkostossa keskustellaan aiheesta ja yritetään saada käsipareja toiminnan kiertävään vetovastuuseen mahdollisimman monelta eri hallinnonalalta. Myös kolmannen sektorin toimijoita ja vapaaehtoisia pyydetään mukaan. Seurakunnan edustaja vie terveisiä eteenpäin omassa organisaatiossaan.

Nuorten tehtäväksi jää ideoida tarina, joka päättyy nuorten yhteiseen olohuoneeseen. Markkinointia tehdään mahdollisimman monipuolisesti, kouluissa keskusradion kautta ja nuoret levittävät sanaa puskaradion välityksellä.

Nuorten elämässä monet ulkoiset olosuhteet vaikeuttavat yksilön toimintamahdollisuuksia. Vapaa-aika voi toimia nuorten elämässä myönteisenä resurssina sekä edistää suotuisaa kehitystä ja tasa-arvoa huolimatta yhteiskunnan rakenteellisista puitteista ja niiden määrittelyistä rajoituksista. Jos pidetään tärkeinä yhtäläisiä mahdollisuuksia nauttia vapaa-ajasta, harrastusmahdollisuuksista sekä virkistäytymisestä, tulisi ymmärtää niitä mekanismeja, jotka asettavat rajoituksia niiden toteutumiselle. Nuorten näkökulmasta olisi tärkeää luoda avoimia harrastus- ja nuorisotoiminnan kenttiä, joihin kaikilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet osallistua sosiaaliseen, kulttuuriseen tai taloudelliseen taustaan katsomatta. Vastuu näiden esteiden poistamisesta on julkisella vallalla, mutta myös nuoren kasvuympäristöön kuuluvilla aikuisilla, erityisesti nuorten vapaa-ajantoimintoja järjestävillä tahoilla. (Kestilä, Määttä & Peltola 2011, 144.)

Mäntsälässä järjestettäviä harrastemessuja pyritään markkinoimaan myös nuorille, jotta he saisivat lisää tietoa kunnassa järjestettävistä harrastusmahdollisuuksista. Nuoria kannustettiin tuomaan ideoita esille ja osallistumaan jo olemassa oleviin toimintoihin. Ideoita pyydettiin esittämään nuortenideat.fi -palvelussa, nuorten yökahvilassa, pajatoiminnassa sekä olemalla suoraan yhteydessä nuorisopalveluiden työntekijöihin.

7.4 Pohdintaa

Monen tekijän summana aikataulusta tuli liian kireä, joka toi haasteita tutkimuksen toteutukseen. Keväällä, kun opinnäytetyön tekeminen olisi pitänyt saada kunnolla käyntiin, oli kiirettä niin koulussa kuin töissäkin. Haastattelut piti saada aloitettua ennen opintovapaan alkua, jotta sain nuoriin vielä yhteyden. Haastatteluilla oli kiire myös sen vuoksi, että nuoret olivat lähdössä opiskelemaan, joten elokuusta alkaen heitä olisi ollut vaikea tavoittaa. Haastatteluista tuli liian suppeat. Haastattelurungon olisi pitänyt olla laajempi, jotta nuorista olisi saanut enemmän irti. Nuorilla myös on erilaisia fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen vaikuttavia sairauksia, joka olisi pitänyt huomioida haastatteluihin valmistautuessa. Joillekin nuorille olisi voinut antaa haastattelukysymykset etukäteen tai ainakin haastattellessa kirjallisena eteen, koska toisten on helpompi ymmärtää luettua tekstiä kuin kuultua puhetta. Nuoret ehkä myös arastelivat kritisoida pajaa ohjaajan haastattellessa. Herääkin kysymys, että olisivatko vastaukset olleet erilaisia, jos joku muu olisi suorittanut haastattelut.

Opinnäytetyön oli alun perin tarkoitus koskea vain Starttipajan arviointia, mutta pienestä aineistosta johtuen tehtävä laajeni koskemaan myös nuorten kuulemista. Keski-Uudenmaan ohjaamon suunnittelu aloitettiin keväällä 2015, jonka kehittämiseen tarvittiin nuorten näkemyksiä palvelun tarpeesta. Hyvinkäällä ja Järvenpäässä pidettiin nuorten kuulemistilaisuudet ja tarvetta oli järjestää vastaavat tilaisuudet muissakin Keski-Uudenmaan kunnissa.

Nuoret kuntapalveluita arvioimassa lomake oli jokseenkin epäselvä niin tutkijan kuin vastaajankin kannalta. Jos aikaa olisi ollut enemmän käytettävissä, olisin muokannut lomaketta ymmärrettävämpään ja helpommin tulkittavaan muotoon. Osa lomakkeen väittämistä liittyi vahvasti samaan aiheeseen, jolloin väittämiäkin olisi mahdollisesti voinut yhdistellä.

Kuntapalveluiden arvioinnissa nousi esille mielenkiintoisia eroja eri nuorisoryhmien välillä. Etsivän nuorisotyön sekä Starttipajan asiakkaat luetaan pääsääntöisesti syrjäytymisvaarassa oleviksi nuoriksi ja omaavat puutteita elämänhallinnassa, joka osaltaan selittää palveluiden kritisoimisen ja palveluihin hakeutumisen vaikeuden. Keudan oppilaat olivat oppilaskunnan jäseniä, joilla on mahdollisuus vaikuttaa kouluympäristöönsä ja he kuuluvat palveluiden ja tuen piiriin oppilashuollon kautta. Mielenkiintoisia eroja oli nähtävissä myös etsivän nuorisotyön asiakkaiden ja starttipajanuorten välillä. Starttipajan päävastuullisena vetäjänä on palveluohjaaja, jonka työtä on ohjata nuoria palveluihin ja tukea elämänhallintaa. Pajanuorten kohdalla ”nuorten palvelut on järjestetty hyvin ja niistä saa riittävästi tietoa” -väittäjä sai etsivän nuorisotyön nuoria enemmän pisteitä. Toisaalta etsivän nuorisotyön asiakkailla on etsivä nuorisotyöntekijä rinnalla kulkijana ja tukijana arjen ongelmissa, joten he kokivat saavansa apua ongelmiinsa.

Haastatteluissa nousi joitakin samoja teemoja, kuin nuorten kunta-arvioinnissakin. Nuori-soasuntojen puute, tukeminen itsenäistymisvaiheessa sekä nuorten aikuisten harrastusmahdollisuuksien puute Mäntsälässä olivat keskeisimmät yhteneväisyydet. Nuorilta tuli todella hienoja ajatuksia nuorille suunnatun toiminnan ja palveluiden kehittämiseen omien kokemustensa pohjalta. Todella sääli, etteivät kunnan päättäjät osoittaneet arvoa nuorten kuulemiselle. Jatkoa ajatellen nuorten kuuleminen tulisivin saada selkeäksi tavoitteeksi nuorten palveluita kehitettäessä ja palveluiden suuntaviivoja mietittäessä. Myös kuulemistilaisuudessa sovittujen asioiden toteutumisen seuraamiselle tulisi löytää keino. Tulevaisuudessa olisivin kiinnostavaa tutkia kuinka nuorten kuulemisessa sovitut asiat toteutuva. Olisi mielenkiintoista toteuttaa toimintatutkimus olohuoneen toteutuksesta yhdessä kuntalaisten kanssa, jolloin nuoret pääsisivät itse vaikuttamaan olohuoneen toteutukseen ja ympäristöön.

Valitettavasti hallitus uhkaa lakkauttaa Nuotta-valmennuksen tukemisen kokonaan vuonna 2016. Myös etsivän nuorisotyön rahoitusta ja pajatoiminnan rahoitusta tullaan leikkaamaan rajusti, jonka seurauksena sosiaalisen vahvistamisen ja nuorten tukemisen jatkuminen ei tule toteutumaan Suomessa yhtä laajasti ja tasokkaasti tulevina vuosina. Oletettavissa on, että leikkaukset tulevat kasvattamaan työttömyyttä niin nuorten kanssa työskentelevien parissa kuin myös nuorisotyöttömyyden lisääntymistä. Jatkotutkimusaiheena olisivin tärkeää selvittää kuinka leikkaukset tulevat vaikuttamaan nuorten tukipalveluihin, nuorten pahoinvointiin sekä työttömyyteen niin kuntatasolla ja kuin valtakunnallisesti.

Vain elämän perusasioiden, fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä ravinnon ja asumisen, ollessa kunnossa, on nuorella todellinen mahdollisuus aktiiviseen kansalaisuuteen ja paikan löytymiseen koulutus- ja työmarkkinoilta (Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 72).

Lähteet

- Aaltonen, S., Berg, P. & Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Unigrafia.
- Ahonen-Walker, M. & Pietikäinen, R. 2014. Nuorisotakuu - kermankuorintaa ja tyhjiä lupauksia? Teoksessa Gretschel, A., Paakkunainen, K., Souto, A.-M. & Suurpää, L. (toim.). Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia, 69-73.
- Andersson, J. 2007. Vastustamaton esitys - millaista nuorten palvelumallia kannattaisiin? Teoksessa Tarvainen, T., Pietiläinen, V. & Kuure, T. (toim.). Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:61. Helsinki: Yliopistopaino, 61-69.
- Andersson, J. 2008. Vammala- lasten ja nuorten kunta? Lasten ja nuorten osallisuus päätöksenteossa. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.). Lasten ja nuorten kunta. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 158-170.
- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Tallinna: AS Pakett.
- Danska-Honkala, K. & Poteri, M. 2011. Kohdennettu nuoristyö sosiaalisen vahvistamisen kontekstissa. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimateriaaleja 24, 2011. Jyväskylä: Bookwell Oy, 127-149.
- Forss, P. & Vatula-Pimiä, M.-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 5. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell.
- Hassinen, M. 2004. Starttipaja aapinen. Työpajatoiminnan, yksilövalmennuksen ja palveluohjauksen kehityskulku sekä nykytila Suomessa. Edita Prima Oy.
- Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2010. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hilpinen, K., Huuonon, S., Kivirinta, J. & Välimaa, A. (toim.) 2012. Startti parempaan elämään - starttivalmennuksen perusteet. Vaajakoski: Painotalo C-4.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamattutrukikoda.
- Huuonon, S. (toim.) 2014. Työ- ja yksilövalmennus työpajalla. Helsinki: Star-Offset Oy.
- Jaari, A. 2004. Itsetunto, elämäntilanne ja arvot. Korrelatiivinen tutkimus Morris Rosenbergin itsetuntokäsitteen taustasta suomalaisilla työikäisillä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kaartinen-Koutaniemi, J. 2012. Etsivässä työssä. Porvoo: Bookwell Oy.
- Kallio, K. 2010. Lasten ja nuorten epäsuoran kohtaamisen etiikka. Teoksessa Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.). Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Yliopistopaino, 163-184.
- Kestilä, L., Määttä, M. & Peltola, M. 2011. Rakenteet. Kohti Nuorten tasa-arvoisempaa vapaa-aikaa? Teoksessa Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Helsinki: Hakapaino, 129-144.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämäntilanne. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kiilakoski, T. 2008. Lapset ja nuoret kansalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.). Lasten ja nuorten kunta. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Hakapaino Oy.

- Kiilakoski, T. 2014. Kahdenlaisia ja kolmenlaisia ihmisiä. Teoksessa Gretschel, A., Paakkunainen, K., Souto, A.-M. & Suurpää, L. 2014 (toim.). Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia, 24-27.
- Lindtman, A. 2014. Nuorisotakuu on suomalainen malli. Teoksessa Gretschel, A., Paakkunainen, K., Souto, A.-M. & Suurpää, L. (toim.). Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia, 96-99.
- Linnosuo, O. 2004. Syrjäytymisestä selviytymiseen. Arviointitutkimus työttömien nuorten palveluohjauksesta. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Lämsä, A.-L. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. ACTA UNIVERSITATIS OULUENSIS E Scientiae Rerum Socialium 102. Oulu: Oulun yliopisto.
- Mehtonen, T. 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Jyväskylä: Bookwell Oy, 14-29.
- Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Myllyniemi, S. 2008. Tilasto-osio. Teoksessa Autio, M., Eräranta, K. & Myllyniemi, S. (toim.). Polarisoituva nuoruus? Helsinki: Hakapaino Oy, 17-81.
- Nivala, E. 2010. Kansalaisuus nuorisokasvatuksen teorian jäsentäjänä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.). Nuorisokasvatuksen teoria -perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Yliopistopaino, 93-131.
- Nurmiraanta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.
- Ojanen, M. 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.
- Pehkonen, A. & Väänänen-Foming, M. 2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä : PS-kustannus.
- Puuronen, A. 2014a. Millä saa pääsylipun yhteiskuntaan? Teoksessa Gretschel, A., Paakkunainen, K., Souto, A.-M. & Suurpää, L. (toim.). Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia, 28-32.
- Puuronen, A. 2014b. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammatina ja ammatialan kehittäminen -näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 144.
- Rautiainen, M. 2011. Nuorten asumisen sisältöpalvelut sosiaalisena vahvistamisena ja psykososiaalisena työnä. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.). Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Jyväskylä: Bookwell Oy, 97-126.
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Helsinki: Tammi.
- Saaristo, A.-M. 2011. Emotionaalinen ammattitaito osana sosiaalisen vahvistamisen taitoisuutta. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimateriaaleja 24, 2011. Jyväskylä: Bookwell Oy, 71-85.

Savo, M. & Selkämaa, K. 2004. Pajaresepti : toiminnan kehittämistarpeiden kartoitus Järvenpään ja Mäntsälän nuorten työpajoissa sekä Keravan ammattiopiston pienryhmässä. AMK-opinnäytetyö. Laurea- ammattikorkeakoulu. Järvenpää.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Turunen, K. E. 2009. Ikävaiheiden kriisit. Juva: Ws Bookwell Oy.

Tuuteri, K. 2014. Asunnottomuus haastaa nuorisotakuun. Teoksessa Gretschel, A. Paakkunainen, K., Souto, A.-M. & Suurpää, L. (toim.). Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia, 174-182.

Viinamäki, L. & Saari, E. 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2009. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sähköiset lähteet

Antonovsky, A. 1996, The Salutogenic model as a theory to guide health promotion. Viitattu 29.9.2015. <http://heapro.oxfordjournals.org/content/11/1/11.full.pdf+html>

Aikuissosiaalityö 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityo>

Erityisnuorisotyö 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/erityisnuorisotyö>

Etsivä nuorisotyö 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/etsiva-nuorisotyö>

JMT 2015. JMT nuorisopsykiatrian poliklinikka, HUS. Viitattu 10.11.2015. <http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaalat/kellokosken-sairaala/poliklinikat/jmt-nuorisopsykiatrian-poliklinikka/Sivut/default.aspx>

Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.) 2014. oSallisuuden jäljillä. Viitattu 29.10.2015. <http://www.jelli.fi/lataukset/2014/05/oSallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>

Keski-Uudenmaan Kaupunki 13.5.2014. Viitattu 20.8.2015. http://www.kuuma.fi/files/1556/Liite_4_KU-nuorisotakuun_kuntakokeilu.pdf

Koulukuraattori 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/koulukuraattori>

Koulunuorisotyö 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/generoidaan-automaattisesti-otsikosta>

Kuure, T. 2015. Sosiaalisen vahvistamisen määrittely ja asema nuorten hyvinvoinnin palvelujärjestelmässä. Teoksessa Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry. Sosiaalinen vahvistaminen käsitteenä ja palveluina. Sosiaalisen vahvistamisen kehittämistoiminnan tuloksia. Viitattu 22.9.2015. <http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/c9d5b906a794998ff6cc1b460d19d14d/1447920348/application/pdf/447361/Sosiaalinen-vahvistaminen-k%C3%A4sitteen%C3%A4-ja-palveluina.pdf>

Lapsi- ja koulupsykologit 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/lapsi-ja-koulupsykologit>

- Lasten ja nuorten liikunta 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015.
<http://mantsala.fi/asukkaille/liikunta-ja-ulkoilu/liikuntatoimi/lasten-ja-nuorten-liikunta>
- Lastensuojelu 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/lastensuojelu>
- Moksnes, U.K., Lohre, A. & Espnes, G.A. 2012. The association between sense of coherence and life satisfaction in adolescents. Viitattu 18.11.2015.
<http://search.proquest.com.nelli.laurea.fi/pqcentral/docview/1416642069/EE5D09ED5ABC469FPQ/1?accountid=12003>
- Mäntsälän ja Pornaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014-2016. Viitattu 10.11.2015.
http://mantsala.fi/tiedostot/suunnitelmat_ja_raportit/Hyvinvointisuunnitelma.pdf
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Viitattu 29.10.2015.
<http://www2.uef.fi/documents/1381035/2330652/NivalaRyyan%C3%A4nen2013.pdf/c137b4d0-ce69-4f4d-b57d-e27dacf4a0e9>
- Nuorisolaki 2006. 7 b § (20.8.2010/693) Etsivä nuorisotyö. Viitattu 3.9.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Nuorisopalvelut 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015.
<http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi>
- Nuorisotakuu.fi 2015. Viitattu 20.5.2015.
http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/tietoa_takuusta
- Nuorten avoimet ovet 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015.
<http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/nuorten-avoimet-ovet>
- Nuorten tukipiste 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/nuorten-tukipiste>
- Nuorten työpaja 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 9.10.2015.
<http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/nuorten-tyopaja>
- Nyyti 2015. Elämänhallinta-henkinen voimavara. Viitattu 22.5.2015.
<https://www.nyyti.fi/tietoa/elamanhallinta/>
- Palveluohjaus 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015.
<http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/palveluohjaus>
- Perhesosiaalityö 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015. <http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/perhesosiaalityo>
- Päihde- ja mielenterveyspalvelut 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015.
<http://mantsala.fi/hyvinvointi-ja-perhe/sosiaalipalvelut/paihde-ja-mielenterveyspalvelut>
- Silta-Valmennusyhdistys ry 2015. Selvitys ja kehittämissuunnitelmat ulkopuolisten nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Viitattu 6.5.2015.
http://www.siltavalmennus.fi/files/Julkaisut/Raportit/Selvitys_ulkopuolisten_nuorten_osallisuuden_vahvistamiseksi_3-2015.pdf
- Suomen nuorisokeskus yhdistys 2015. Nuotta-valmennus. Viitattu 28.10.2015.
<http://www.snk.fi/fi/palvelut/nuotta-valmennus/>

Te-palvelut 2015. Työllistymistä edistävät palvelut ja kulukorvaus. Viitattu 29.10.2015.
http://www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/palvelut_ja_kulukorvaus/index.html

Thl 2015. Aktivointisuunnitelman laatiminen. Viitattu 29.10.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/kuntouttavan-tyotoiminnan-kasikirja/aktivointisuunnitelma/aktivointisuunnitelman-laatiminen>

TPY, Startti parempaan elämään - juurruttamishanke. Viitattu 9.10.2015.
http://www.tpy.fi/mita_me_teemme/hankkeita/startti_parempaan_elamaan/startti-parempaan-elamaan-vaikut/

Työnhakijalle 2015. TE-palvelut. Viitattu 10.11.2015. <http://toimistot.te-palvelut.fi/uusimaa/tyonhakijalle>

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290. 2 luku 13§ Ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta vailla olevan nuoren oikeus työttömyysetuuteen. Viitattu 3.9.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290>

Yökahvila 2015. Mäntsälän kunta. Viitattu 10.11.2015.
<http://mantsala.fi/asukkaille/nuorisotoimi/yokahvila>

Julkaisemattomat lähteet

Nuoren palveluohjauskuvaus 2015. Mäntsälän kunta.

Palveluohjaajan työn prosessikuvaus 2015. Mäntsälän kunta.

Kuviot

Kuvio 1: Nuoren tilanne pajajakson alkaessa	29
Kuvio 2: Tavoitteet pajajaksolle	31
Kuvio 3: Mieluinen tekeminen/ toiminta Starttipajalla	32
Kuvio 4: Yksilöaika/ -työt vs. ryhmätyöt	33
Kuvio 5: Onnistumisen kokemukset pajatoiminnassa	34
Kuvio 6: Osallisuus Starttipajalla.....	34
Kuvio 7: Elämänhallinnan lisääntyminen/ voimaantuminen Starttipajajaksolla	36
Kuvio 8: Tuki Starttipajajakson päätyttyä.....	37
Kuvio 9: Nuorten ajatuksia Starttipajan kehittämiseen	38
Kuvio 10: Nuorten ajatuksia kuntapalveluiden kehittämiseen	39

Taulukot

Taulukko 1: Etsivän nuorisotyön nuoret kuntapalveluita arvioimassa (N=5)	41
Taulukko 2: Starttipajan nuoret kuntapalveluita arvioimassa (N=5).....	42
Taulukko 3: Keudan oppilaskunnan nuoret kuntapalveluita arvioimassa (N=5).....	43

Liitteet

Liite 1 Haastatteluteemat	67
Liite 2 Nuoret kuntapalveluita arvioimassa	68

Liite 1 Haastatteluteemat

Taustatiedot:

Ikä, koulutustausta

Starttipajajakson aloitus:

Tilanne ennen pajajaksoa

-verkostot

-työ-/opiskelutilanne

Odotukset pajajaksosta

Starttipajalla, elämänhallinta & sosiaalinen vahvistaminen:

-tuki

-tavoitteet

-arjenhallintataidot

-osaamisen kehittäminen

-yhteisöllisyys

-onnistumisen kokemukset

-yksilö-/ryhmätyöskentely

-palvelut

-osallisuus

-vastuu

-luottamus

Starttipajan jälkeen:

-voimaantuminen, elämänhallinnan lisääntyminen

-tuki, verkostot

Tulevaisuus:

Starttipajan kehitysideat/tarpeet

